

Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom; given Stockholms slott den 20 mars 1925.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

GUSTAF.

Torsten Nothin.

F ö r s l a g
till
L a g
om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

Häri genom förordnas som följer:

Om bulvanförhållande och åtgärder för upplösning därav.

1 §.

Befinnes, att i lag stadgat förbud att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla fast egendom kringgås därigenom att den, som har fång till viss egendom, är bulvan för någon, mot vilken förbud, varom nyss sagts, är i fråga om egendomen gällande, i det att egendomen huvudsakligen innehaves för dennes räkning, skall domstol på talan av allmän åklagare förordna, att, sedan domstolens beslut vunnit laga kraft, överexekutor skall efter ty nedan sägs pröva, huruvida egendomen skall säljas å offentlig auktion.

Förordnande om försäljning skall av överexekutor meddelas, där ej av lagfartsprotokollet framgår, att egendomen avyttrats. Visar sig sedermera, att avtal, varigenom egendomen avyttrats, icke blivit beständande, har överexekutor att ånyo pröva, huruvida förordnande om försäljning skall meddelas.

Om vad i andra stycket stadgas skall erinran intagas i domstolens beslut.

2 §.

Av överexekutor i enlighet med bestämmelserna i 1 § meddelat beslut om egendomens försäljning vare gällande, ändå att egendomen finnes hava varit avyttrad eller sedermera avyttras. I övrigt skall så anses samt med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som hade enligt 28 § utsökningslagen meddelats förordnande om egendomens försäljning till gäldande av fordran, som däri äger bästa förmånsrätt; och skall försäljning ske, ändå att innehavaren av den fordran sådant bestrider. Å auktionen må egendomen ej inropas av bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts. Vad i fråga om fast egendoms försäljning och köpeskillingens fördelning utsökningslagen i övrigt stadgar beträffande gäldenären skall i ärende, varom nu sägs, lämpas till bulvanen; och skall denne vara pliktig att betala kostnad, som ej kan i enlighet med 198 § utsökningslagen gäldas ur den försålda egendomen.

3 §.

1 mom. Domstolen må under rättegången meddela bulvanen och den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, förbud att å egendomen avverka skog annorledes än för dess husbehov samt att därifrån bortföra stråfoder. Sådant förbud gäller ock den, till vilken bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, upplåtit rätt att å egendomen avverka skog eller därifrån bortföra stråfoder.

Förbud, varom nu sagts, träder utan hinder av klagan genast i kraft.

När skäl därtill äro, må domstolen helt eller delvis återkalla meddelat förbud. Sedan blivit avgjort, att förordnande om egendomens försäljning ej kommer att meddelas, eller ock sådan försäljning skett och auktionen vunnit laga kraft, upphøre förbudet att gälla.

2 mom. Förbud, varom i 1 mom. sägs, må ock, evad saken förekommit vid domstol eller icke, meddelas av Konungens befallningshavande och skall vad i 1 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning å sålunda meddelat förbud. Innan Konungens befallningshavande meddelar förbud, skall vederbörande sakägare beredas tillfälle att yttra sig i ärendet. Finner Konungens befallningshavande saken sådan, att den ej kan tåla dylikt uppskov, må dock förbud meddelas tillsvidare och intill dess annorlunda varder förordnat. Av Konungens befallningshavande före rättegångs anhängiggörande meddelat förbud återgår, om talan ej inom trettio dagar från det förbudet meddelades blivit anhängiggjord vid domstol. Domstol äge ock, då saken är under dess prövning, helt eller delvis återkalla av Konungens befallningshavande meddelat förbud.

Ansvarsbestämmelser.

4 §.

Den, som med kännedom om förbud enligt 3 § överträder detsamma, straffes med böter från och med tjugufem till och med femtusen kronor. Innefattar förseelse, varom nu är fråga, förbrytelse jämväl mot 24 kapitlet allmänna strafflagen eller mot någon angående skogsvården å enskild mark gällande författning, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kapitlet 1 § strafflagen är för likartat fall stadgat.

5 §.

Där till straff enligt 4 § dömes, skall tillika det avverkade virket, där det ligger å skogen kvar eller, om det är bortfört, fortfarande är i avverkarens besittning, ävensom stråfoder, där det fortfarande är i dens besittning, som bortfört det, tagas i beslag och dömas förbrutet; dock äge domstolen, då fråga är om stråfoder, i stället förordna, att det skall på den skyldiges bekostnad återföras till den fastighet, varifrån det bortförts, därest sådant finnes lämpligen och utan oskäligen kostnad kunna ske. Förordnar domstolen, att bortfört stråfoder skall återföras, eller undgår bortfört virke eller stråfoder be-

slag, är den, som överträtt förbudet, skyldig att utgiva ersättning med belopp motsvarande värdet därav. Har efter avverkningen eller stråfodrets bortförande förbudet återkallats eller eljest gått åter eller blivit genom lagakraftvunnet beslut upphävt, må icke påföljd, varom i denna paragraf sägs, ådömas.

Åklagare må med beslag belägga virke eller stråfoder, som kan dömas förbrutet. Varder ej inom fyrtiofem dagar, från det beslag skedde, åtal i laga ordning anhängiggjort, vare beslaget förfallet.

6 §.

Virke och stråfoder, som enligt denna lag dömas förbrutna, skola av åklagaren säljas i den ordning, som om utmätta lösören stadgas. Begär, innan frågan om förverkandet slutligen prövats, ägaren av virke eller stråfoder, som tagits i beslag, att försäljning därav skall äga rum, eller finner, på anmälan av åklagare, överexekutor, att fara är för virkets eller stråfodrets förstörelse eller att kostnaden för dess förvarande skulle bliva större än skäligt är, förordne överexekutor, att godset skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i ty fall godsets ägare, om han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har känt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och avgiva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg bevisligen underrättas om auktionen minst åtta dagar innan den hålles. Anmälan, varom här ovan sägs, skall vara åtföljd av fullständig, av två trovärdiga personer styrkt förteckning, utvisande godsets mängd och beskaffenhet.

Säljes i beslag taget virke eller stråfoder, innan det dömts förbrutet, skall, till dess frågan därom blivit slutligen avgjord, försäljningssumman nedsättas i riksbanken på sätt särskilt är stadgat; och skall vad i 160 § utsökningslagen sägs om sådana medels insättning i bankinrättning äga motsvarande tillämpning.

7 §.

Böter, som ådömas enligt 4 §, skola tillfalla kronan. Saknas medel till deras fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Genom försäljning av förbrutet virke eller stråfoder uppkommen behållning och utdömd ersättning för virke eller stråfoder skola tillfalla kronan.

Om tillsyn å lagens tillämpning så ock om rättegången och fullföljd av talan.

8 §.

Det åligger Konungens befallningshavande att ägna särskild uppmärksamhet däråt, att inom länet förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade. Landsfogde, landsfiskal, stadsfiskal, mantalsskrivningsförrättare, kommunalnämnd, jordbrukskommission, skogsvårdsstyrelse och skogsvårdskommitté ävensom, där skogsvårdsstyrelse icke utövar tillsyn över skogsvården, vederbö-

rande jägmästare skola, då anledning finnes till antagande att bulvanförhållande föreligger, därom göra anmälan hos Konungens befallningshavande. Där så anses lämpligt, må Konungens befallningshavande förordna särskild åklagare att anhängiggöra och utföra talan om bulvanförhållande.

9 §.

Mål, som i denna lag avses, instämnes till allmän underrätt i den ort, där den fasta egendomen är belägen.

10 §.

Är anledning antaga, att av handling, som finnes i svarandes värjo, kan i målet vinnas upplysning, som eljest ej är att tillgå, äger domstolen förelägga svaranden att förete handlingen, dock ej, då fråga är om brev eller annat enskilt meddelande eller då skäl finnes antaga, att handlingens företeende kan, oberoende av målets utgång, lända svaranden eller någon, vilken med honom är i den skyldskap eller det svågerlag, som i rättegångsbalken om jäv mot domare sägs, till skada eller synnerlig olägenhet. Vite må, där så finnes nödigt, av domstolen föreläggas svaranden.

11 §.

Mål, som i denna lag avses, skall behandlas i den för brottmål stadgade ordning.

Har domstol genom beslut under rättegången meddelat förbud, varom i 3 § sägs, eller ogillat yrkande om återkallande av sådant förbud, gälle angående klagan däröver vad i 16 kapitlet 10 § rättegångsbalken stadgas.

12 §.

Klagan över överexekutors beslut i ärende, som omförmåles i 1 §, föres i den ordning, som i utsökningslagen stadgas angående klagan över överexekutors utslag i annat utsökningsmål än i 2 kapitlet nämnda lag sägs.

Över Konungens befallningshavandes beslut i ärende, varom i 3 § sägs, må ej klagan föras.

13 §.

Då mål om upplösning av bulvanförhållande första gången förekommer inför domstolen, skall anteckning därom ske i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings- eller fastighetsboken.

Har domstol meddelat förordnande enligt 1 §, åligger det domstolen att inom fjorton dagar tillställa överexekutor avskrift av domstolens utslag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1926.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDEÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Förekomsten av bulvanförhållanden beträffande fastighet. Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anför chefen för justitiedepartementet statsrådet Nothin:

»I åtskilliga författningar äro intagna bestämmelser, som avse att med hänsyn till det allmännas intresse inskränka rätten för särskilda rättssubjekt att förvärva fast egendom. De författningar, som i detta avseende hava den vidsträcktaste räckvidden, i det att de beröra mera omfattande kategorier av rättssubjekt, äro de, varigenom bolag och utländska rättssubjekt förklarats i allmänhet icke äga att utan särskilt tillstånd förvärva fastighet. Sistnämnda författningar äro de enda, beträffande vilka försök att kringgå förbudsbestämmelserna i någon avsevärd omfattning yppat sig. Det tillvägagångssätt, som härvid kommit till användning, har i regel bestått däri att den, beträffande vilken inskränkningen i rätten att förvärva fastigheten gällt, använt sig av bulvan d. v. s. genom annan person (bulvanen), vilken rättsligen framstår såsom ägare till fastigheten, förskaffat sig rådighet över densamma.

Norrlandskommittén. Redan norrlandskommittén framhöll i sitt betänkande, som ligger till grund för lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom, att möjlighet funnes för det bolag, vilket trots lagen ville förvärva sig praktiskt taget samma inflytande över en fastighet, som vunnos genom äganderätt, att kringgå lagen så att detta syfte vunnos, men ansåg dock kommittén föga troligt, att åtgärder, avseende lagens kringgående, skulle i någon större utsträckning komma till användning. Skulle motsatsen visa sig bliva fallet, borde enligt kommitténs mening åtgärder vidtagas till förekommande av sådant missbruk.

Landshövdingen Widéns utredning om norrländska förbudslagstiftningens verkningar. I ett av landshövdingen J. Widén under år 1913 avgivet betänkande angående den norrländska förbudslagstiftningen och dess verkningar påvisades, att bolag i ganska stor omfattning, med kringgående av lagen den 4 maj 1906, förvärvat fastighet i dem närstående personers namn, vilka fastigheter, ehuru formellt tillhörande enskilda personer, i själva verket disponerades av bolagen såsom om de vore deras egendom. Då det emellertid syntes mest antagligt,

att de sålunda skedda förvärven till den mera övervägande delen hänförde sig till förbudslagens första tid och i många fall omfattat fastighetsöverlåtelse, som i själva verket varit planerade eller till och med kontrakterade, innan lagen utfärdades, samt det därför kunde antagas, att med tiden bolagen skulle komma att mera lojalt ställa sig lagen till efterrättelse, ansågs häri föreligga ett praktiskt skäl att icke för det dåvarande vidtaga någon lagstiftningsåtgärd mot de anmärkta missförhållandena. Skulle det emellertid visa sig, att försöken att kringgå lagen skulle fortfa, ansåg Widén, att en lagstiftning i syfte att förekomma dylika, trots de betänkligheter, som framställde sig däremot, icke kunde avvisas.

Sedan Konungens befallningshavande i Västerbottens län i skrivelse den 1 maj 1918 fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den stora omfattningen av de fall, i vilka bolag beträffande fastigheter inom länet kringgått 1906 års lag genom användande av bulvaner, samt den allvarliga fara, som, då lagstifningen praktiskt taget visat sig fullständigt ineffektiv, syntes föreligga för hastig utbredning av bolagsväldets inflytande i länet på den kvarvarande självägande jordbruksbefolkningens bekostnad, blev under år 1918 inom justitiedepartementet utarbetat ett förslag till lag med vissa bestämmelser till stävande av förvärv av fast egendom i annans namn med mera. *Lagförslag år 1918.*

Huvudprinciperna i detta lagförslag voro följande: Om någon för annans räkning men i eget namn förvärvat fast egendom, skulle han vara skyldig att inom viss i förslaget närmare angiven tid hos rätten göra anmälan om förhållandet med uppgift, för vems räkning fångat ägt rum. Samma skyldighet skulle åligga denne. Enahanda bestämmelser skulle äga tillämpning å avtal, enligt vilken den, som överlät fast egendom, fortfarande skulle gälla för ägare av densamma. Lagen skulle jämväl tillämpas å fång, som ägt rum före lagens ikraftträdande. Om anmälan skulle anteckning genast ske i lagfartsprotokollet samt i lagfarts- eller fastighetsboken. Inom viss tid efter det anteckning om anmälan skett skulle, därest ej av lagfartsprotokollet framginge, att bulvanförhållandet upplösts, fastigheten exekutivt försälas, varvid man på angivet sätt skulle söka förekomma att fastigheten inropades av bulvan. För underlåten anmälan skulle straffet vara böter från och med femtio till och med ettusen kronor eller, där den, för vars räkning fastigheten förvärvats, icke ägt utan särskilt tillstånd förvärva densamma, böter från och med femhundra till och med femtusen kronor eller fängelse.

Över detta förslag infordrades yttranden från Konungens befallningshavande, häradshövdingarna och rådhusrätterna. I flertalet av de avgivna yttrandena uttalades, att lagarna angående förbud för bolag och utlänningar att utan tillstånd förvärva fastighet i betydande omfattning och i stigande utsträckning kringginges och att ett obestriddigt behov förefunnes att i lagstiftningsväg söka förhindra fastighetsförvärv genom bulvaner. Samtidigt uttalades emellertid tvivel om den föreslagna lagens effektivitet, i det att det befarades, att anmälningsskyldighet ej komme att fullgöras. Vidare anmärktes i yttrandena, *Yttranden över 1918 års lagförslag.*

att den föreslagna definitionen å bulvanbegreppet ej vore tillfredställande samt att den för övrigt gjorts för omfattande, då den inbegrepe jämväl fullt lojala fall, i vilka någon förvärvat fastighet för annans räkning men i eget namn, såsom t. ex. kommissionär. I många av yttrandena gjordes uttalanden om hur en lagstiftning lämpligen borde anordnas. Sålunda framhölls, att det verksammaste medlet att hindra bulvanförvärv vore att därför stadga straffpåföljd och äventyr av fastighetens tvångsförsäljning. I andra yttranden föreslogs skyldighet för köpare av fastighet att vid sökande av lagfart avgiva skriftlig försäkran att fånget skett för köparens egen räkning vid äventyr av strängt straff vid falsk försäkran. I annat yttrande ifrågasattes befogenhet för åklagare att till domstol instämma personer, som misstänktes hava ingått bulvanförhållanden, för att lämna upplysningar i ärendet med skyldighet att eventuellt edfästa dessa.

Lagförslag
år 1920.

Förslaget föranledde ej framläggandet av någon proposition i ämnet utan utarbetade jordkommissionen ett nytt förslag till lag om åtgärder till upphävande av bulvanförhållande i fråga om fastighet, vilket förslag framlades den 9 mars 1920.

Kommissionen framhöll i motiven till förslaget, att av en jämförelse mellan landshövdingen Widéns undersökning och en av jordkommissionen verkställd utredning, varav preliminärt resultat föreläge, framginge, att förhoppningarna, att bulvanväsendet i de av den norrländska förbudslagen berörda landsdelarna så småningom skulle av sig självt upphöra, icke gått i fullbordan. Tvärtom syntes av flera uppgifter att döma, den under de senaste åren rådande högkonjunkturen inom trävaruindustrien hava givit ny fart åt detta rättsstridiga handlingsätt. Samma förhållande torde hava i ökad omfattning föranlett utlänningar och utländska bolag att med anlitan av bulvaner förskaffa sig rådighet över svensk jord utan att deras åtkomst blivit föremål för författningsenligt tillstånd. De missbruk, som sålunda förekommit och alltjämt förekomme, vore uppenbarligen av så betänklig art, att de förtjänade att allvarligt beaktas av statsmakterna.

Enligt kommissionens förslag skulle bulvanförhållande beträffande fastighet anses föreligga, där någon, vilken enligt gällande lagstiftning icke ägde utan särskild prövning eller tillstånd förvärva eller behålla fastigheten, med begivande av den, som innehade äganderätten till fastigheten, så förfogade över denna som vore han ägare till densamma. Prövning huruvida bulvanförhållande föreläge skulle tillkomma domstol, inom vars domvärjo fastigheten vore belägen. Allmän åklagare hade att föra talan om sådan prövning och att därvid instämma såväl den uppgivne bulvanen som den, till vilkens förmån bulvanförhållandet påstods äga rum. Hade domstol prövat bulvanförhållande äga rum, skulle bulvanen hava att inom ett år från det domstolens utslag vunnit laga kraft avyttra fastigheten till någon, som finge förvärva densamma, vid påföljd att fastigheten eljest bleve exekutivt försäld, därvid den som inropade fastigheten hade att avlämna skriftlig, på heder och samvete avgiven förklaring att han icke inropade fastigheten i syfte att medverka till uppkomst av bulvanförhållande. Sedan talan om upplösning av bulvanförhållande instämts, skulle gälla förbud

att å fastigheten avverka skog för annat ändamål än fastighetens och därmed sambrukad fastighets oundgängliga husbehov. Skedde avverkning i strid mot förbud, skulle detta medföra bötesansvar och förverkande av det avverkade virket eller dess värde.

Av kommissionens ledamöter reserverade sig borgmästaren Carl Lindhagen, med vilken tre andra av kommissionens ledamöter i huvudsak instämde, mot kommissionens förslag och förordade i stället antagandet av ett förslag, enligt vilket i huvudsak skulle gälla: Enskild person, som i själva verket huvudsakligen för annans räkning men i eget namn förvärvat fastighet, vilken enligt gällande bestämmelser huvudmannen icke finge förvärva, skulle icke äga att utan särskilt tillstånd med äganderätt besitta fastigheten utan skulle av Konungens befallningshavande föreläggas att inom viss tid frivilligt avhända sig fastigheten vid äventyr att den eljest exekutivt försåldes. Enahanda bestämmelser skulle gälla, därest enskild person, som hade del i ledningen av eller tjänstebefattning hos bolag, vars rörelse omfattade handel med eller utnyttjande av skog eller skogsprodukter, besatte fastighet. Den, som vore missnöjd med Konungens befallningshavandes föreläggande att försälja fastigheten, kunde draga saken under domstols prövning. Tillsynen över lagens efterlevnad skulle handhavas i första hand av Konungens befallningshavande med biträde av allmän åklagare och skulle det därjämte åligga domhavande, härads-skrivare, skogsstyrelse och jordbrukskommission jämte underlydande tjänstemän att till Konungens befallningshavande inberätta vad under deras tjänsteutövning i ifrågavarande avseende kunde giva anledning till anmärkning. Besutte någon fastighet i strid mot lagen, finge skog, torvmosse, kalkstensbrott samt grus- och lertag icke nyttjas annorledes än till husbehov eller eljest så förfaras med egendomen, att jord eller åbyggnader försämrades eller minskades i värde. Överträdelse härav skulle straffas med böter från och med tio till och med tiotusen kronor eller fängelse, varjämte det, som obehörigen nyttjats, skulle förklaras förbruttet och fastighetens innehavare föreläggas att återställa fastigheten i förut befinligt skick.

*Reservation
mot 1920 års
förslag.*

Yttranden över kommissionens förslag infordrades från Konungens befallningshavande. Särskilt i yttrandena från befallningshavandena i de norrländska länen framhölls önskvärdheten av att en lagstiftning kunde åvägbringas till förhindrande därav, att gällande bestämmelser angående inskränkning i rätten att förvärva fastighet kringginges genom anlåtande av bulvan. I flera av yttrandena framhölls emellertid, att den av kommissionen föreslagna definitionen å bulvanförhållande ej vore tillfredsställande. Bulvanen kunde åt sin huvudman inrymma mycket värdefulla befogenheter beträffande en fastighet t. ex. en omfattande skogsavverkningsrätt, utan att denne senare kunde anses förfoga över fastigheten såsom en ägare, och sålunda torde redan genom definitionen av själva bulvanförhållandet ganska värdefulla anvisningar vara lämnade åt den, vilken på ett för lagstiftningen oåtkomligt sätt önskade vinna det syftemål, som lagstiftningen avsåge att motarbeta. Av några befallnings-

*Yttranden
över 1920 års
förslag.*

havande framhölls, att svårigheterna att i de särskilda fallen styrka föreliggande bulvanförhållanden säkerligen komme att bliva så stora, att talan endast i enstaka fall torde bliva anhängiggjord och ännu mera sällan lända till avsett resultat. För att underlätta åklagaremaktens uppgift härutinnan föreslog en befallningshavande, att förslaget kompletterades med en bestämmelse om skyldighet för instämmd part att på yrkande av åklagaren i den omfattning, domstolen prövade nödig, förete sina räkenskapsböcker och andra av parten innehavda handlingar, som kunde antagas tjäna till upplysning i ärendet. En befallningshavande framhöll, att det för främjande av lagens effektivitet syntes lämpligt, att vissa kommunala organ, exempelvis kommunalnämnderna, ålades att jämte allmän åklagare övervaka lagens efterlevnad genom utredningar och anmälningar rörande sådana fastigheter, beträffande vilka bulvanförhållanden kunde misstänkas föreligga. Av en befallningshavande framhölls, att det enda effektiva sättet att förekomma kringgåendet av förbudslagstiftningen, vore att utsträcka den att omfatta även bolags styrelseledamöter samt tjänstemän och andra hos bolag anställda personer, åtminstone såvitt anginge trävaru- och skogsbolag.

*Lagrådet
angående
bulvanlag-
stiftning.*

Sedan lagrådet anbefallts att vid avgivande av yttrande över annat lagförslag jämväl taga i övervägande det förslag, som innefattades i ovannämnda av Lindhagen avgivna reservation, avgav lagrådet med anledning härav utiåtande den 14 maj 1920.

Därvid yttrade en ledamot av lagrådet, såvitt angår den s. k. bulvanbesittningen: Det vore naturligtvis i högsta grad önskligt att söka förekomma försök att genom bulvan kringgå lagligen gällande förbud mot fastighetsförvärv i vissa fall. Det vore emellertid att befara, att en lagstiftning i dylikt syfte komme att visa sig synnerligen svår att på ett tillfredsställande sätt utforma. Bulvanförhållandet kunde säkerligen i de flesta fall med lätthet så maskeras, att lagen bleve verkningslös.

En ledamot av lagrådet, med vilken en annan ledamot instämde, yttrade: Av den föreliggande utredningen syntes framgå, att ett kringgående av särskilt den norrländska förbudslagen genom fastighetsförvärv, som formellt gjorts av enskilda men i realiteten ökat bolagsegendomen, ägt run i avsevärd utsträckning. Enligt lagrådsledamotens mening krävdes häremot en snabb och kraftig reaktion även med risk att i viss mån äventyra tredje mans intressen. Härutinnan torde vara tillräckligt att hänvisa till kommissionens motivering. Att i detta sammanhang ingå på ett detaljerat bedömande av, åt vilketdera av de båda framlagda förslagen till lag i berörda hänseende borde lämnas företräde eller om ännu någon annan lösning vore den bästa, torde icke vara på sin plats. Följande kunde dock framhållas. De båda förslagen överensstämde därutinnan att de, såsom ock torde vara nödvändigt, toge till utgångspunkt icke förvärvet utan besittningen, som kunde efter förutgången prövning hävas genom exekutiv auktion. Olikheten i fråga om den myndighet, åt vilken prövningen anförtroddes, vore säkerligen mera skenbar än verklig, i det att, då reservantens förslag medgäve talan vid domstol mot den administrativa myndighetens beslut, sådan talan väl oftast komme att föras. Reservantens farhåga att majoritetsförslaget i sin tillämpning

skulle visa sig mindre effektivt än det andra syntes obefogad. Det kunde väl antagas, att så långt med objektiv rättvisa vore förenligt en blivande lag med ändamål att utrota bulvanväsendet komme att handhavas i den anda, som besjälade lagstiftaren. Härmed vore ej sagt, att icke måhända karakteristiken av bulvanförhållandet i majoritetens förslag kunde behöva ytterligare förbättras, om det eljest funnes lämpligare att följa detta. Vissa företräden hos sistberörda förslag hade påpekats av reservanten själv. Å andra sidan syntes allt beaktande böra skänkas åt de med reservantens förslag mer eller mindre överensstämmande synpunkterna att genomförandet av lagen icke borde anförtros enbart åt de lägre åklagarmyndigheterna samt att nya förvärv av enskilda, vissa bolag närstående personer borde i regel förbjudas.

Slutligen fann en ledamot av lagrådet sig icke böra ingå på frågan om lagstiftning mot s. k. bulvanbesittning, då särskilt lagförslag i ämnet redan torde vara utarbetat eller under förberedelse.

Jordkommissionen, vars år 1920 avgivna förslag ej föranledde någon lagstiftning i ämnet, upptog frågan angående åtgärder mot fastighetsförvärv genom bulvaner ånyo till behandling i sitt den 15 december 1921 avgivna betänkande med förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom.

*Lagförslag
år 1921.*

Den vid betänkandet fogade redogörelsen för resultatet av vissa av jordkommissionen företagna enquêtes i jordfrågan omfattade bland annat bolagens förvärv genom bulvaner inom de delar av riket, som låge inom tillämplighetsområdet för den norrländska förbudslagen av den 4 maj 1906. Av en av jordkommissionen gjord sammanställning framgick, att sedan den av landshövdingen Widén verkställda utredningen om bulvanköp företogs, dessa ej upphört utan tvärtom stegrats i frekvens. Under det att sålunda vid Widéns undersökning från de särskilda kommunerna inberättats sammanlagt 165 bulvanköp, utgjorde antalet av de bulvanköp, som omförmälts i de till jordkommissionen lämnade uppgifterna, 565, varvid dock vore att märka att Widéns undersökning i motsats till jordkommissionens ej omfattade Värmlands län, dit förbudslagen först år 1917 utsträcktes att gälla.

I ovannämnda betänkande framhöll jordkommissionen, att då svar icke ingått från alla kommuner samt uppgiftslämnarna givetvis icke kunna äga kännedom om samtliga bulvanköp, det med sannolikhet kunde antagas, att förekomsten av bulvanskap i verkligheten varit större än utredningen visade. Kommissionen framhöll vidare, att insikten att något måste göras till stävande av dylika missförhållanden syntes vara allmän, särskilt i de bygder, där bulvanväsendet vunnit större utbredning. En allmän önskan vore sålunda, att staten måtte genom lagstiftningsåtgärder förhindra vidare kringgående av de lagar, som reglerade fastighetshandeln, samt framtvinga ett avvecklande av de bulvanköp, som i strid med samma lagar redan kommit till stånd.

Det av jordkommissionen år 1921 framlagda förslaget, som bl. a. jämväl innefattade förslag om koncessionsplikt för enskild svensk medborgare, som ej bosatte sig å förvärvat fastighet, innehöll om bulvanförvärv i huvudsak föl-

jande: Bulvanskap skulle anses föreligga, då någon, som icke ägde att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva fastighet, med begivande av den, som rättsligen framstode såsom ägare till fastigheten, rådde över densamma eller del därav såsom vore han ägare till fastigheten. Konungens befallningshavande skulle hava närmaste tillsynen över lagens efterlevnad. För att underlätta denna befallningshavandens uppgift föreslogs skyldighet för allmän åklagare, mantalsskrivningsförrättare, kommunalnämnd, jordbrukskommission, skogsvårdsstyrelse och skogsvårdskommitté ävensom, där skogsvårdsstyrelse ej funnes, vederbörande jägmästare att hos befallningshavanden anmäla förmodade bulvanskap. I förekommande fall skulle befallningshavanden förordna allmän åklagare eller, därest så ansågs lämpligt, särskild åklagare, att utföra talan på grund av förmodat bulvanskap. Allmän åklagare skulle jämväl utan sådant förordnande äga föra talan. Talan skulle utföras vid domstolen i den ort, där fastigheten vore belägen. Domstolen skulle äga förelägga bulvanen och hans huvudman att under viss förutsättning förete handling, som kunde lända till upplysning i målet. Konstaterades bulvanskap, skulle påföljden vara böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor eller fängelse för så väl bulvanen som hans huvudman ävensom föreläggande för bulvanen att avyttra fastigheten inom sex månader från det domstolens utslag vunnit laga kraft vid äventyr av tvångsförsäljning å exekutiv auktion. I och för den exekutiva auktionen skulle ej lägsta bud bestämmas utan skulle de penninginteckningar, som i sin helhet fölle inom den summa, varför fastigheten slutligen exekutivt försålde, i avräkning å köpeskillingen inestå i fastigheten. Konungens befallningshavande eller domstol, vid vilken talan om bulvanskap anhängiggjorts, skulle, därest skäl föreläge, äga meddela bulvanen och hans huvudman förbud, intill dess annorledes förordnades eller ärendet blivit slutligen avgjort, att å fastigheten avverka skog annorledes än för fastighetens oundgängliga husbehov eller därifrån bortföra stråfoder. Överträdelse av dylikt förbud skulle medföra påföljder i huvudsak lika med dem som för motsvarande fall bestämts i skogsvårdslagarna. Rörande bulvanskap, uppkommet före lagens ikraftträdande, skulle gälla, att för upplösning av sådant bulvanskap beviljades en frist av sex månader från sagda tidpunkt, vilken frist, när synnerliga skäl därtill visades, kunde av Konungens befallningshavande förlängas med högst sex månader, att talan angående sådant bulvanskap finge anhängiggöras allenast, därest det fortfore efter utgången av nyssnämnda frist, samt att ansvar ej finge ådömas den, beträffande vilken domstolen funne, att det ej berott av honom, att bulvanskapet ej blivit upplöst.

Reservationer mot 1921 års förslag.

I avgiven reservation framhöll borgmästaren Lindhagen, att kommissionens definition av bulvanbegreppet ej vore fullt tillfredsställande samt förordade en kombinerad av den av honom i reservationen till 1920 års förslag föreslagna formuleringen och kommissionens senast förordade lydelse. Omsorgen om lagens effektivitet påkallade därjämte uttrycklig bestämmelse därom, att ledamot i bolags styrelse och dess tjänstemän icke finge utan koncession förvärva jordbruksfastighet. Det vore visserligen sant, att därigenom att kommissionens förslag innefattade krav på bosättning såsom villkor för koncessionsfri besitt-

ning för enskild svensk medborgare, åtskilliga bulvanförvärv genom bolagsfunktionärer omöjliggjordes. Emellertid kvarstode alltid möjlighet, att man för förvärv av en värdefull egendom läte någon bosätta sig just på den, lika väl som på något annat ställe. Beträffande ordningen för konstaterande av bulvanförhållande ställde reservanten sig fortfarande synnerligen obenägen mot frågans överlämnande åt domstolarna. I det senast framlagda förslaget hade emellertid bulvanförhållandet även kriminaliserats. Därav följde, att ingen annan utväg stode öppen och alltså icke heller den medelväg, som av reservanten tidigare förordats. Denna befogade åtgärd hade emellertid säkerligen två sidor. Genom kriminaliserandet komme domstolarnas krav på full bevisning att ytterligare skärpas samt effektiviteten att än mer äventyras. Reservanten vore därför närmast benägen att förorda sin år 1920 avgivna reservation, som innefattade ett enklare och överskådligare förfarande och möjligen också vore effektivare. Kommissionens senast framlagda förslag vore i varje fall att föredraga framför kommissionens tidigare förslag. Beträffande förbud att företaga åtgärd till minskning av värdet av fastighets jord och åbyggnader m. m. vidhöll reservanten sin år 1920 avgivna reservation.

I fråga om enskilda punkter i det av kommissionen framlagda förslaget avgävo jämväl åtskilliga andra av dess ledamöter reservationer.

Över kommissionens förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom hava yttranden avgivits av Konungens befallningshavande, lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen m. fl. sammanslutningar. Konungens befallningshavande i Jämtlands län (landshövding Widén) betonade, att den omfattning, i vilken bulvanförhållanden förekommit under de senaste åren, tillräckligt bestyrkt nödvändigheten av en lagstiftning i ämnet, vilken borde, såsom i förslaget gjorts, givas retroaktiv verkan. I de avgivna yttrandena anmärktes i övrigt huvudsakligen, att förslagets bestämmelser i praktiken skulle komma att visa sig mindre effektiva, varjämte i några av yttrandena betonades, att bestämmelserna icke vore så tydligt avfattade, att en säker lagtillämpning kunde grundas på dem samt att förslagets kriminalisering av bulvanförhållandet och bestämmelser om lagens tillämpning å redan bestående förhållanden vore ägnade att väcka betänkligheter.

*Yttranden
över 1921 års
förslag.*

I två vid riksdagen år 1924 framlagda motioner yrkades, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt för riksdagen framlägga förslag till lag med bestämmelser om förbud att i fråga om äganderätt till fastighet vara bulvan för annan.

*Motioner
vid 1924 års
riksdag.*

Såsom stöd för motionerna anfördes: Genom jordkommissionens utredning kunde anses fastslaget, att den norrländska förbudslagen blivit, genom att bolagen använt bulvaner för fastighetsförvärv, särskilt på senare tider i ej obetydlig omfattning kringgången. Utsträcktes lagen mot bolagsförvärv att definitivt gälla i övriga delar av riket, skulle även där försök att kringgå lagen kunna förekomma. Det vore angeläget, att staten förhindrade vidare dylika försök samt framtvängde ett avvecklande av de bulvanköp, som i strid med gällande lagars

anda och mening redan kommit till stånd. För samhället måste nu berörda fråga anses vara av största vikt jämväl ur den synpunkten, att utfärdade lagar borde hållas i helgd. På grundval av det förslag till frågans lösning, som innehölls i jordkommissionens förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom, borde ett särskilt förslag till bulvanlag kunna utan hinder av i övrigt pågående utredningsarbete rörande förbudslagstiftning föreläggas riksdagen.

*Andra lag-
utskottet
angående
motionerna.*

I anledning av berörda motioner yttrade andra lagutskottet i sitt utlåtande nr 31: Det torde otvetydigt framgå, att såväl lagen den 4 maj 1906 som lagen den 30 maj 1916 i betydande omfattning kringgåts på det sätt, att bolag och utlänningar använt bulvaner för förvärv av fastigheter, vilka de själva varit lagligen förhindrade att förvärva. De missbruk, som sålunda förekommit, vore enligt utskottets mening av så betänklig art, att frågan om deras stävande måste av statsmakterna allvarligen beaktas. Insikten om nödvändigheten härav syntes ock vara allmän i de bygder, där missförhållandena mest gjort sig gällande. Givet vore också, såsom motionärerna framhållit, att, därest inskränkande bestämmelser, som nu gällde beträffande bolags och föreningars rätt att förvärva jordbruksfastighet i Norrland, Dalarne och Värmland, komme att i en eller annan form definitivt utsträckas jämväl till andra delar av landet, faran växte av hithörande bestämmelsers kringgående. Utskottet funne således en lagstiftning med det syftsmål, som i motionerna angåves, uppbäras av ett föreliggande verkligt behov. Att stora vanskligheter mötte vid utformande av en dylik lagstiftning förbisåge utskottet ingalunda. Ett flertal utarbetade förslag i ämnet hade hittills framkommit, mot vilka alla framstälts mer eller mindre bärande anmärkningar. De lagtekniska svårigheterna borde dock ej föranleda till att tanken på lagstiftning undanskötes, utan syntes frågan därom böra upptagas till fortsatt behandling. På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen med bifall till motionerna måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta skyndsamt utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till bestämmelser med syftsmål att förhindra, att de rättssubjekt, för vilka inskränkande bestämmelser i rätten att förvärva fast egendom gällde, genom anlitan av bulvaner kringginge dessa bestämmelser, ävensom att avveckla redan uppkomna dylika bulvanförhållanden.

*1924 års
riksdag.*

Vad utskottet sålunda hemställt blev av riksdagens båda kamrar utan votering bifallet.

*Yttranden
i anledning
av ifråga-
satt bulvan-
lagstiftning.*

Genom skrivelse den 13 augusti 1924 infortrade därefter dåvarande chefen för justitiedepartementet yttranden från Konungens befallningshavande, domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen med anledning bl. a. av föreliggande fråga om införande av förbud i vissa fall att i fråga om äganderätt till fastighet vara bulvan för annan. Det stora flertalet av de myndigheter, som med anledning härav avgåvo yttranden, tillstyrkte därvid en lagstiftning i ämnet, varvid dock av åtskilliga av samma myndigheter betonades de stora svårigheter, som mötte att på ett effektivt sätt utforma en dylik lagstiftning.

Jag anser mig kunna till alla delar instämma i vad utskottets utlåtande anförts därom, att en lagstiftning, som riktar sig mot fastighetsförvärv genom bulvaner, uppbäres av ett verkligt behov. Vid prövning av de förslag till lagstiftning i ämnet, som framkommit, har jag funnit det av jordkommissionen sist framlagda, i förslaget till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom innefattade förslaget ägnat att läggas till grund för en lagstiftning i ämnet. På grundval av sistnämnda förslag har jag därför låtit utarbета förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

Departement-
schefen.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i förslaget vill jag framhålla följande.

1 § innefattar definitionen å bulvanförhållandet. Då, såsom framgår av jordkommissionens år 1921 framlagda betänkande, ett bulvanförhållande kan uppkomma på ett flertal olika sätt, synes det ej lämpligt att, såsom skett i det år 1918 utarbetade förslaget, definiera bulvanförhållandet med hänsyn till sättet för dess tillkomst. De av jordkommissionen år 1920 och år 1921 föreslagna definitionerna synas mig alltså därutinnan riktiga, att de söka angiva kännetecknen för bulvanförhållandet, oberoende av på vilket sätt det uppkommit. Mot sistnämnda definitioner synes mig emellertid kunna erinras, att enligt desamma ett bulvanförhållande skulle föreligga först sedan den, till vars förmån detsamma ingåtts, förfogat eller rätt över fastigheten. Det för bulvanförhållandet utmärkande måste nämligen anses vara att, till kringgående av bestämmelserna i gällande lagstiftning, förfoganderätten beträffande fastigheten i åsyftad utsträckning ligger i bulvanens huvudmans hand, och att bulvanens äganderätt åsyftar, att huvudmannen skall erhålla nämnda förfoganderätt. Bulvanförhållandet måste förty anses tillkommet, när förhållandena beträffande fastigheten genom uttrycklig eller tyst överenskommelse på nämnda sätt ordnats mellan huvudmannen och bulvanen, oavsett om huvudmannen ännu börjat utöva avsedd rådighet över fastigheten. En annan sak, vilken dock ej härå kan inverka, är, att ett bulvanförhållande väl endast i undantagsfall kan antagas bliva mot kontrahenternas bestridande styrkt, innan det framträtt jämväl på så sätt att huvudmannen börjat förfoga över fastigheten. I överensstämmelse med det anförda har den i 1 § intagna definitionen å bulvanförhållandet blivit omformulerad.

1 §.

Såsom framgår av den förut av mig lämnade redogörelsen för nu ifrågavarande lagstiftningsfrågas tidigare behandling har det från olika håll för lösning av samma fråga föreslagits, att man borde utsträcka den beträffande bolag och föreningar gällande förbudslagstiftningen att omfatta även bolags styrelseledamöter samt tjänstemän och andra hos bolag anställda personer, åtminstone såvitt anginge trävarubolag, från vilka obestriddigen den största faran i förevarande hänseende hotar. En förebild till en sådan lagstiftning finnes i Norge.

Jordkommissionen anförde i sitt år 1920 avgivna betänkande rörande en sådan lösning av lagstiftningsfrågan: Det vore visserligen obestriddigt, att, då fråga vore om den norrländska förbudslagen, man härigenom skulle träffa de kategorier, som hittills spelat den ojämförligt största rollen såsom bulvaner. Men bri-

sterna hos ett dylikt system låge dock i öppen dag; systemet vore till sina verkningar å ena sidan alltför begränsat och å andra sidan alltför vidsträckt. I det förra avseendet kunde anmärkas, att en dylik lagstiftning lämnade fullständigt åsido de talrika fall av bulvanköp, som förekommit i syfte att kringgå lagstiftningen mot utlänningars rättsförvärv och om inskränkning i rätten att överlåta fast egendom, och riktade sin uppmärksamhet allenast på bulvanköp, som ägde rum för bolags räkning. Men ej ens i fråga om de senare förvärven kunde det av en sådan lagstiftning förväntas, att den skulle visa sig synnerligen verksam, då ju för ett bolag den möjligheten alltid stode öppen att såsom bulvaner anlita personer, som ej stode i nyssnämnda ställning till bolaget. Å andra sidan syntes det innebära en obillig stränghet att utan hänsyn till de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna ställa de personer, som här vore i fråga, under strängare bestämmelser än dem, som gällde för svenska medborgare i övrigt.

I sitt år 1921 avgivna betänkande framhöll jordkommissionen, att därest bolags styrelseledamöter och tjänstemän i fråga om rätt att göra fastighetsförvärv underkastades samma inskränkningar, som gällde för bolag, möjligheten för bolag att för sina syftemål anskaffa fullt pålitliga bulvaner skulle ganska effektivt begränsas. Genom kommissionens förslag hade dock berörda spörsmål kommit i förändrat läge, i det att däri föreslagits bestämmelser, som avsåge kontroll även å enskilda svenska medborgares förvärv genom köp, byte eller gåva av fast egendom, därest de ej på ett stadigvarande sätt bosatte sig å den förvärvade fastigheten. Genom dessa bestämmelser betoges bolagsfunktionärer i ett flertal fall möjligheten att göra bulvanköp för sina bolags räkning. Härtill komme, att det för mången torde synas såsom en obillig stränghet att utan hänsyn till de i det särskilda fallet föreliggande omständigheterna för bolagsfunktionärer stadga strängare villkor för fastighetsförvärv än dem, som gällde för andra svenska medborgare, vartill komme att särskild lagstiftning angående fastighetsförvärv genom bulvan i allt fall vore erforderlig. Kommissionen ansåg sig förty ej böra förorda en lagstiftning av omförmäld beskaffenhet.

Såsom förut nämnts reserverade sig borgmästaren Lindhagen i denna punkt mot det av kommissionens majoritet avgivna förslaget.

Vid 1924 års riksdag väcktes i två motioner förslag om antagande av en provisorisk lag om förbud för bolagsfunktionär och dennes make att förvärva och besitta fast egendom å landet, varå de ej vore bosatta, under andra än de i norrländska förbudslagen stadgade villkor. I över motionerna avgivet utlåtande anförde andra lagutskottet, att utskottet funne sig ej kunna tillstyrka, att nu skulle på grundval av motionerna antagas en provisorisk lag i ämnet, allrahelst som det enligt utskottets mening torde kunna förutsättas, att den blivande definitiva lagstiftningen i ämnet, såsom utskottet hemställt, komme att inriktas ej blott på att förhindra uppkomsten av nya bulvanförhållanden utan jämväl på att framtinga ett avvecklande av redan bestående sådana. Mot lagförslaget framställde utskottet därjämte anmärkningar av i huvudsak enahanda innebörd som de, vilka i jordkommissionens år 1920 avgivna betänkande riktats mot en på dylikt sätt anordnad lagstiftning. På grund härav och då lagförslaget jämväl

på grund av sitt innehåll i övrigt icke syntes vara av beskaffenhet att böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet, hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Mot utskottets utlåtande reserverade sig borgmästaren Lindhagen jämte två andra ledamöter. Riksdagens båda kamrar biföllo utan votering utskottets hemställan.

Jag har icke ansett mig böra föreslå, att för bolagsfunktionärs fastighetsförvärv uppställas särskilda villkor.

2 § i lagförslaget överensstämmer i huvudsak med motsvarande Bestämmelser i 23 § av det av jordkommissionen år 1921 framlagda förslaget. 2 §.

Kommissionens förslag att efter det domstolens utslag, vari förordnats om fastighetens försäljning, vunnit laga kraft, medgiva bulvanen en frist av sex månader att frivilligt försälja fastigheten, har jag ej ansett mig böra följa. Ett rättsstridigt, med straff belagt förhållande synes böra bliva upplöst, så fort det genom lagakraftägande utslag blivit konstaterat. Innan domstolens utslag vunnit laga kraft, måste för övrigt kontrahenterna anses hava haft rätt god tid att frivilligt avyttra fastigheten.

Jag har ej heller ansett mig böra följa kommissionens förslag, att överexekutor skulle hava att för avgörande av frågan om fastigheten redan vid överexekutors prövning vore avyttrad taga hänsyn till andra upplysningar än sådana, som kunna vinnas av lagfartsprotokollet. Mot kommissionens förslag, som avviker från vad stadgats i redan gällande lagar med syfte att reglera fastighetsförvärv, må framhållas, att möjligheterna att genom skenöverlåtelser hindra fastighetens försäljning genom antagande av detsamma skulle ökas. För att person, som under rättegången inköper fastigheten, skall i tid erhålla kännedom om rättegången och därav följande risk att uppskjuta sökandet av lagfart har jag emellertid i 14 § av förslaget upptagit stadgande därom, att rättegången så fort som möjligt efter anhängiggörandet skall antecknas i rättens inteckningsprotokoll samt i intecknings- eller fastighetsboken.

Kommissionens förslag att överexekutor, om bulvanen inom tio år efter det försäljningsföreläggandet vunnit laga kraft, återförvärvat fastigheten, skulle hava att ånyo pröva, huruvida förordnande om försäljning borde meddelas, har jag ej ansett mig böra förorda, enär det i detta fall torde böra ankomma på domstol att avgöra om bulvanförhållande åter uppkommit.

I förslaget har däremot upptagits bestämmelse att, om vid överexekutors prövning av lagfartsprotokollet framgår, att fastigheten avyttrats till någon, som icke må utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla densamma, för undgående av förordnande om försäljning hos överexekutor tillika skall styrkas, att tillstånd erhållits eller att förvärvet blivit godkänt. Stadgandet, som i jordkommissionens förslag av 1921 på grund av de skärpta bestämmelser, vilka däri förordats i fråga om fastighetsförvärv, ej särskilt varit av behovet påkallat, återfinnes i jordkommissionens år 1920 framlagda förslag.

- 3 §. 3 § motsvarar 23 § fjärde stycket och 31 § i kommissionens förslag utom därutinnan att jag ej ansett mig böra upptaga av kommissionen förordade bestämmelser, avseende att penninginteckningar skulle i så stor utsträckning som möjligt få kvarstå i fastigheten efter det den inropats å exekutiv auktion. Mot dessa bestämmelser, som avvika från motsvarande stadganden i de lagar, vilka avse att reglera bolags och utlänningars fastighetsförvärv, synes för övrigt kunna erinras, att en bulvans huvudman ofta är innehavare av åtminstone de senare penninginteckningarna i den fastighet, bulvanförhållandet avser.
- 4 §. 4 § i förslaget motsvarar till sitt väsentliga innehåll 25 § i kommissionens förslag, ehuru stadgandena blivit, närmast av formella skäl, omformulerade. Vidare har i paragrafen avsett förbud, i motsats till vad jordkommissionen föreslagit, stadgats skola gälla, oavsett om upplåtelse skett före eller efter förbudets meddelande, beträffande alla dem, som av bulvanen eller bulvanens huvudman erhållit åt sig upplåten rätt att å fastigheten avverka skog eller därifrån bortföra stråfoder. Att giva förbudet en inskränkare omfattning skulle enligt mitt förmenande lämna allt för stora möjligheter öppna för kontrahenterna att omedelbart efter ett fastighetsförvärv genom överlåtelser av avverknings- eller annan dylik rätt å tredje man göra om intet vad man genom ett avverkningsförbud vill vinna.
- 5 §. 5 § 1 mom. överensstämmer med motsvarande stadganden i 23 § första stycket av kommissionens förslag.
- I sitt år 1920 avgivna betänkande förklarade sig kommissionen anse, att en kriminalisering av bulvanförhållandet ej vore att förorda.
- Kommissionen yttrade däremot i sitt år 1921 avgivna betänkande: Ur legislativ synpunkt torde intet hinder föreligga att med straff belägga ett sådant förfarande, som ett kringgående av gällande lagar genom användande av bulvan innebure. Otivelaktigt skulle härigenom de bestämmelser, som uppställdes för att förhindra ett sådant kringgående, avsevärt vinna i effektivitet. Förnekas kunde ej, att därest straff hotade dem, som inläte sig på bulvanskap, detta skulle verka mera avhållande än om påföljden av ett bulvanförvärv endast vore den att kontrahenterna tvingades att avhända sig den fastighet, som förvärvats. Härtill komme den moraliska verkan, som en kriminalisering av en handling alltid innebure, i det att handlingen i det allmänna rättsmedvetandet därigenom ytterligare fastsloges såsom otillåten och rättsstridig. Verkan härav borde ej underskattas. Ingen torde väl förvärva en fastighet genom bulvan utan att han hade förtroende för dennes pålitlighet. Växte det nu fast i det allmänna medvetandet, att det vore en brottslig handling att vid förvärv av fastighet låta använda sig såsom bulvan åt någon, som icke utan tillstånd eller särskild prövning ägde förvärva densamma, komme det sannolikt att möta avsevärda svårigheter att för genomförande av bulvanköp anskaffa pålitlig bulvan. Personer, som vore måna om sitt anseende, torde säkerligen icke komma att låta använda sig för sådant ändamål.
- I vad jordkommissionen i sitt år 1921 avgivna betänkande sålunda anfört anser

jag mig i huvudsak kunna instämma och har jag förty i lagförslaget intagit bestämelse om kriminalisering av bulvanförhållande.

Att inlåta sig på bulvanförhållande måste anses såsom en brottslig handling, vilken fortlöper från det bulvanförhållandet ingåtts till dess det blir upplöst, och bör på grund härav, på sätt kommissionen jämväl uttalat, preskriptionstiden för åtalande av bulvanförhållande räknas från tiden för dess upplösande. Den av kommissionen föreslagna straffskalan har jag med hänsyn till de stora ekonomiska värden, som bulvanförhållande kan avse att vinna, samt nödvändigheten att relativt strängare bestraffa upprepad förbrytelse funnit vara motiverad.

5 § 2 mom. motsvarar 26 § första och tredje styckena i kommissionens förslag, dock har böteskalan jämkats så, att den kommit att stå i överensstämmelse med motsvarande böteskala i skogsvårdslagen. Någon anledning att, såsom förutsetts i 26 § sista stycket av kommissionens förslag, i nu ifrågavarande lag upptaga särskild bestämmelse angående straffet vid delaktighet har jag ej ansett föreligga. De i strafflagens 3 kap. givna delaktighetsreglerna lära nämligen utan uttrycklig föreskrift bliva tillämpliga å brott mot lagen.

6 § i förslaget överensstämmer med 26 § andra stycket och 27 § i kommissionens förslag utom därutinnan, att sista punkten i första stycket formulerats i överensstämmelse med motsvarande stadgande i skogsvårdslagen samt den i andra stycket angivna tid, inom vilken vid beslag åtal skall anhängiggöras, i enlighet med vad för motsvarande fall gäller i skogsvårdslagen, bestämts till fyrtiofem dagar. 6 §.

7 § i förslaget överensstämmer med 28 § i kommissionens förslag. 7 §.

8 § motsvarar 23 § sista stycket samt 29 och 33 §§ i kommissionens förslag, dock hava för överträdelse av förbud enligt 4 § ådömda böter samt genom försäljning av förbrutet gods uppkommen behållning och utdömd ersättning för virke och stråfoder, som enligt kommissionens förslag skulle så fördelas, att tre fjärdedelar skulle tillfalla kronan och en fjärdedel åklagaren, föreslagits skola odelade tillfalla kronan. Härutinnan överensstämmer lagförslaget med vad som föreslagits i en av två ledamöter inom jordkommissionen avgiven reservation. 8 §.

9 § överensstämmer efter någon jämkning med 21 § i kommissionens förslag. 9 §.

10 och 11 §§ överensstämma med hänsyn till innehållet med 22 § i kommissionens förslag. 10 och 11 §§.

I 12 § första stycket har intagits bestämmelse därom, att mål, som i denna lag avses, skall behandlas i den för brottmål stadgade ordning. Härigenom har bestämmelsen i 34 § i kommissionens förslag om sättet för återgåldande av vittnesersättning m. m. blivit överflödig. 12 och 13 §§.

12 § andra stycket och 13 § i förslaget motsvara 32 § i kommissionens förslag, dock har i 13 § sista stycket, i motsats till vad som skett i kommissionens för-

slag, upptagits bestämmelse därom, att klagan ej må föras över Konungens befallningshavandes beslut i ärende, varom i 4 § sägs. Då dylikt beslut, såsom framgår av sistnämnda paragraf, kan underställas domstolens prövning, har någon särskild klagorätt ej ansetts erforderlig.

14 §. 14 § motsvarar närmast 30 § i kommissionens förslag. Av förut angiven grund har emellertid i 14 § föreslagits, att anteckning i in-teckningsprotokollet samt in-tecknings- eller fastighetsboken skall ske redan första gången målet förekommer inför rätten.

*Lagens
ikraftträdande.*

Att bulvanförhållanden, uppkomna före lagens ikraftträdande, ej böra lämnas oberörda av nu ifrågavarande lagstiftning, synes mig uppenbart. Härutinnan hava också alla förslag i ämnet överensstämt, liksom ock riksdagen i sin förenämnda skrivelse förutsatt, att redan uppkomna bulvanförhållanden skulle avvecklas.

Utgår man emellertid, såsom skett i lagförslaget, från att beträffande senare uppkomna bulvanförhållanden kriminalisering bör komma till användning, uppstår frågan på vad sätt man härutinnan bör utforma lagstiftningen beträffande de före lagens ikraftträdande tillkomna bulvanförhållandena.

I denna fråga anförde jordkommissionen i sitt år 1920 avgivna betänkande: Då åt en straffbestämmelse givetvis icke kunde förlänas retroaktiv verkan, bleve följden den, att alla bulvanförhållanden, som tillkommit innan lagen trätt i kraft, fölle utom densamma räckvidd. Visserligen kunde det tänkas att beträffande sistnämnda bulvanförhållanden stadga en rättslig förpliktelse att inom viss tid upplösa desamma och belägga underlåtenhet att uppfylla denna förpliktelse med straff, men en dylik konstruktion torde av flera skäl icke vara att förorda.

Jordkommissionen yttrade i sitt år 1921 avgivna betänkande rörande sitt förut återgivna förslag att behandla förevarande fråga: I fråga om bulvanskap, som stiftats före lagens ikraftträdande och vid nämnda tidpunkt alltjämt bestode, hade kommissionen funnit billighetsskäl kräva, att straffansvar icke omedelbart inträdde för kontrahenterna. Därför hade meddelats den bestämmelse, att kontrahenterna i ett dylikt bulvanskap skulle hava en frist av sex månader för att upplösa bulvanskapet genom avyttrande av fastigheten eller annorledes. Gjorde de detta, finge talan ej anhängiggöras mot dem. Det kunde dock tänkas, att svårigheter skulle uppstå för kontrahenterna att inom den stadgade fristen upplösa bulvanskapet. Någon som för rimligt pris ville förvärva fastigheten stode måhända ej att finna. Vederbörande skulle i så fall ställas inför nödvändigheten att avyttra fastigheten till underpris vid risk att eljest drabbas av ansvar. Detta kunde givetvis icke anses tillfredsställande. Kontrahenterna hade därför beretts möjlighet att hos Konungens befallningshavande anhålla om förlängning av fristen. Konungens befallningshavande kunde efter omständigheterna medgiva sådan under högst sex månader. Hade fastigheten avyttrats inom fristen, vore det ingalunda säkert, att avyttringen komme att leda till bulvanskapets definitiva upplösning. Det kunde nämligen tänkas, att det fång, varigenom fastigheten avyttrats, på grund av någon av säljaren icke beroende anledning icke bleve be-

ståndande. Då det i sådant fall givetvis vore mindre tillfredsställande, att kontrahent, som gjort allt vad rimligen kunnat av honom fordras för att upplösa bulvanskapet, det oaktat skulle dömas till ansvar, hade stadgats, att ansvar icke finge ådömas den, beträffande vilken domstolen funne, att det ej berott av honom, att bulvanskapet icke blivit upplöst inom fristen.

Att talan med yrkande om upplösning av förutvarande bulvanförhållanden ej skall få anhängiggöras förrän viss tid förflutit från lagens ikraftträdande, synes mig ej vara att förorda. Medgivandet av en dylik frist skulle nämligen öppna allt för stora möjligheter för bulvanen och hans huvudman att under tiden på ett obehörigt sätt utnyttja fastighetens skogstillgång m. m. Däremot är jag ense med jordkommissionen därutinnan att, på sätt kommissionen anfört i sitt år 1921 avgivna betänkande, billighetsskäl kräva, att straffansvar icke omedelbart inträder för kontrahenterna i fråga om bulvanförhållanden, som stiftats före lagens ikraftträdande och vid nämnda tidpunkt alltjämt bestå. Frågan huruvida man beträffande dylikt bulvanförhållande överhuvud taget bör låta straffpåföljd inträda kan, såsom av det förut återgivna framgår, vara föremål för olika meningar. Då emellertid de personer, som före lagens tillkomst inlåtit sig på bulvanförhållanden, måste hava gjort detta i klar insikt om att de därigenom begingo en av statsmakterna ogillad om ock ej med straff belagd handling samt detta ännu mera gäller beträffande dem, som efter lagens tillkomst men före dess ikraftträdande ingå bulvanförhållanden, har jag funnit hinder icke möta att ålägga kontrahenterna i dylika bulvanförhållanden att åtgöra vad på dem ankommer för att bulvanförhållandena må bliva upplösta vid äventyr av straffpåföljd, därest desamma bestå sex månader efter lagens ikraftträdande. Att, på sätt jordkommissionen gjort i sitt förslag av år 1921, medgiva Konungens befallningshavande att på ansökan förlänga sistnämnda frist, synes mig så mycket mindre påkallat som vederbörande genom att för offentlig myndighet anmäla eller medgiva bulvanförhållandet måste anses hava åtgjort vad på honom ankommer för att det skall bliva upplöst. För underlåtenhet att söka medverka till upplösning av tidigare bulvanförhållande har jag i fråga om straffpåföljden ansett mig kunna hänvisa till 5 § 1 mom. i lagförslaget.

För att göra lagens innehåll lättare överskådligt har jag låtit införa underrubriker.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom*, vilket förslag är av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte, för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täckes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Arvid Torold.

Förslag
till
Lag
om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

Härigenom förordnas som följer:

Om bulvanförhållande och åtgärder för upplösning därav.

1 §.

Den, som enligt lag icke utan tillstånd eller särskilt godkännande äger förvärva eller behålla viss fast egendom, må ej heller, till kringgående av vad sålunda är stadgat, genom annan (bulvan), vilken rättsligen framstår såsom ägare till egendomen, förskaffa sig rådighet över denna.

2 §.

Föreligger bulvanförhållande, varom i 1 § sägs, äge domstol förordna, att, sedan domstolens beslut vunnit laga kraft, överexekutor skall på sätt nedan sägs pröva, huruvida egendomen skall säljas å offentlig auktion.

Förordnande om försäljning skall av överexekutor meddelas, där ej av lagfartsprotokollet framgår, att egendomen avyttrats, samt, i händelse förvärvaren icke må utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla egendomen, tillika hos överexekutor styrkes, att tillstånd erhållits eller att förvärvet blivit godkänt. Visar sig sedermera, att avtal, varigenom egendomen avyttrats, icke blivit bestående, har överexekutor att ånyo pröva, huruvida förordnande om försäljning skall meddelas.

Om vad i andra stycket stadgas skall erinran intagas i domstolens beslut.

3 §.

Av överexekutor i enlighet med bestämmelserna i 2 § meddelat beslut om egendomens försäljning vare gällande, ändå att egendomen finnes hava varit avyttrad eller sedermera avyttrats. I övrigt skall så anses samt med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som hade enligt 28 § utsökningslagen meddelats förordnande om egendomens försäljning till gäldande av fordran, som däri äger bästa förmånsrätt; och skall försäljning ske, ändå att innehavaren av den fordran sådant bestrider. Å auktionen må egendomen ej inropas av bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts. Vad i fråga om fast egendoms

försäljning och köpeskillings fördelning utsökningslagen i övrigt stadgar beträffande gäldenären, skall i ärende, varom nu sägs, lämpas till bulvanen; och skall denne vara pliktig att betala kostnad, som ej kan i enlighet med 198 § utsökningslagen gäldas ur den försålda egendomen.

4 §.

1 mom. Domstolen må under rättegången meddela bulvanen och den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, förbud att å egendomen avverka skog annorledes än för dess oundgängliga husbehov samt att därifrån bortföra stråfoder. Sådant förbud gäller ock den, till vilken bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, upplåtit rätt att å egendomen avverka skog eller därifrån bortföra stråfoder.

Förbud, varom nu sagts, träder utan hinder av klagan genast i kraft.

När skäl därtill äro, må domstolen helt eller delvis återkalla meddelat förbud. Sedan slutligen blivit avgjort, att förordnande om egendomens försäljning ej kommer att meddelas, eller ock sådan försäljning skett och auktionen vunnit laga kraft, upphøre förbudet att gälla.

2 mom. Förbud, varom i 1 mom. sägs, må ock, evad saken förekommit vid domstol eller icke, meddelas av Konungens befallningshavande och skall vad i 1 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning å sålunda meddelat förbud. Innan Konungens befallningshavande meddelar förbud, skall vederbörande sakägare beredas tillfälle att yttra sig i ärendet. Finner Konungens befallningshavande saken sådan, att den ej kan tåla dylikt uppskov, må dock förbud meddelas tillsvidare och intill dess annorlunda varder förordnat. Av Konungens befallningshavande före rättegångs anhängiggörande meddelat förbud upphör att gälla, om talan ej inom trettio dagar från det förbudet meddelades blivit anhängiggjord vid domstol. Domstol äge ock, då saken är under dess prövning, helt eller delvis återkalla av Konungens befallningshavande meddelat förbud.

Ansvarsbestämmelser.

5 §.

1 mom. Den, som brukar bulvan eller låter bruka sig såsom bulvan, straffes med böter från och med etthundra till och med tiotusen kronor eller med fängelse.

2 mom. Överträder någon förbud enligt 4 §, straffes med böter från och med tjugufem till och med femtusen kronor. Innefattar förseelse, varom i detta moment är fråga, förbrytelse jämväl mot 24 kapitlet allmänna strafflagen eller mot någon angående skogsvården å enskild mark gällande författning, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kapitlet 1 § strafflagen är för likartat fall stadgat.

6 §.

Där till straff enligt 5 § 2 mom. dömes, skall tillika det avverkade virket, där det ligger å skogen kvar eller, om det är bortfört, fortfarande är i avverkarens besittning, ävensom stråfoder, där det fortfarande är i dens besittning,

som bortfört det, tagas i beslag och dömas förbrutet; dock äge domstolen, då fråga är om stråfoder, i stället förordna, att det skall på den skyldiges bekostnad återföras till den fastighet, varifrån det bortförts, därest sådant finnes lämpligen och utan oskäligen kostnad kunna ske. Förordnar domstolen, att bortfört stråfoder skall återföras, eller undgår bortfört virke eller stråfoder beslag, är den, som överträtt förbudet, skyldig att utgiva ersättning med belopp motsvarande värdet därav. Har efter avverkningen eller stråfodrets bortförande förbudet återkallats eller förfallit eller blivit genom lagakraftvunnet beslut upphävt, må icke påföljd, varom i denna paragraf sägs, ådömas.

Åklagare må med beslag belägga virke eller stråfoder, som kan dömas förbrutet. Varder ej inom fyrtiofem dagar, från det beslag skedde, åtal i laga ordning anhängiggjort, vare beslaget förfallet.

7 §.

Virke och stråfoder, som enligt denna lag dömas förbrutna, skola av åklagaren säljas å offentlig auktion, så kungjord som om auktion å utmätt lös egendom är stadgat. Begär, innan frågan om förverkandet slutligen prövats, ägaren av virke eller stråfoder, som tagits i beslag, att försäljning därav skall äga rum, eller finner, på anmälan av åklagare, överexekutor, att fara är för virkets eller stråfodrets förstörelse eller att kostnaden för dess förvarande skulle bliva större än skäligen är, förordne överexekutor, att godset skall säljas i den ordning nyss sagts; och skall i ty fall godsets ägare, om han är känd och inom riket boende, eller, där han bor utom riket men inom riket har känt ombud, som äger att för honom mottaga stämning och avgiva svaromål, ombudet genom åklagarens försorg bevisligen underrättas om auktionen minst åtta dagar innan den hålles. Anmälan, varom här ovan sägs, skall vara åtföljd av fullständig, av två trovärdiga personer styrkt förteckning, utvisande godsets mängd och beskaffenhet.

Säljes i beslag taget virke eller stråfoder, innan det dömts förbrutet, skall, till dess frågan därom blivit slutligen avgjord, försäljningssumman nedsättas i riksbanken på sätt särskilt är stadgat; och skall om sådana medels insättning i bankinrättning vidare gälla vad i 160 § utsökningslagen sägs.

8 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas medel till deras fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Genom försäljning av förbrutet virke eller stråfoder uppkommen behållning och utdömd ersättning för virke eller stråfoder skola tillfalla kronan.

Om tillsyn å lagens tillämpning så ock om rättegången och fullföljd av talan.

9 §.

Det åligger Konungens befallningshavande att ägna särskild uppmärksamhet däråt, att inom länet förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade. Allmän åklagare, mantalsskrivningsförrättare, kommunalnämnd, jord-

brukskommission, skogsvårdsstyrelse och skogsvårdskommitté ävensom, där skogsvårdsstyrelse icke utövar tillsyn över skogsvården, vederbörande jägmästareskola, då anledning finnes till antagande att bulvanförhållande föreligger, därom göra anmälan hos Konungens befallningshavande. Där så anses lämpligt, må Konungens befallningshavande förordna särskild åklagare att anhängiggöra och utföra talan om bulvanförhållande.

10 §.

Mål, som i denna lag avses, skola instämmas till allmän underrätt i den ort, där den fasta egendomen är belägen.

11 §.

Är anledning antaga, att av handling, som finnes i svarandes värjo, kan i målet vinnas upplysning, som eljest ej är att tillgå, äger domstolen förelägga svaranden att förete handlingen, dock ej, då fråga är om brev eller annat enskilt meddelande eller då skäl finnes antaga, att handlingens företeende kan, oberoende av målets utgång, lända svaranden eller någon, vilken med honom är i den skyldskap eller det svågerlag, som i rättegångsbalken om jäv mot domare sägs, till skada eller synnerlig olägenhet.

12 §.

Mål, som i denna lag avses, skall behandlas i den för brottmål stadgade ordning, ändock att talan om ansvar ej föres.

Har domstol genom beslut under rättegången meddelat förbud, varom i 4 § sägs, eller ogillat yrkande om återkallande av sådant förbud, gälle angående klagan däröver vad i 16 kapitlet 10 § rättegångsbalken stadgas.

13 §.

Klagan över överexekutors beslut i ärende, som omförmäles i 2 §, föres i den ordning, som i utsökningslagen stadgas angående klagan över överexekutors utslag i annat utsökningsmål än i 2 kapitlet nämnda lag sägs.

Över Konungens befallningshavandes beslut i ärende, varom i 4 § sägs, må ej klagan föras.

14 §.

Då mål om upplösning av bulvanförhållande första gången förekommer inför domstolen, skall anteckning därom ske i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings- eller fastighetsboken.

Har domstol meddelat förordnande enligt 2 §, åligger det domstolen att inom fjorton dagar tillställa överexekutor avskrift av domstolens utslag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1926.

Rörande bulvanförhållande, uppkommet före lagens ikraftträdande, skall 5 § 1 mom. ej äga tillämpning. Såväl bulvanen som den, för vars räkning bulvan-

förhållandet ingåtts, vare skyldig att åtgöra vad på honom ankommer för att bulvanförhållandet må bliva upplöst. Består bulvanförhållandet fortfarande, sedan sex månader förflutit från denna lags ikraftträdande, och har detta föranletts därav, att bulvanen eller den, för vars räkning bulvanförhållandet ingåtts, ej fullgjort vad honom ålegat på sätt ovan stadgats, straffes han såsom i 5 § 1 mom. sägs och skall i fråga om sådan förbrytelse jämväl i övrigt gälla vad angående förbrytelse mot sistnämnda lagrum finnes i denna lag stadgat.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 mars 1925.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet SVEDELIUS,
 regeringsrådet PALMGREN,
 justitierådet CHRISTIANSSON,
 justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 februari 1925, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Michaël Ehrenborg.

Förslaget föranledde följande yttranden.

1 och 2 §§.

Lagrådet:

Den beskrivning, som i 1 § gives å det förfarande, mot vilket lagförslaget är riktat, åsyftar tydligen icke att vara någon egentlig definition. En verklig bestämning gives så till vida som förfarandet förklaras skola innebära ett kringgående av gällande förbud att förvärva fast egendom. Men då vidare detta kringgående säges ske genom att den, vilken förbudet gäller, förskaffar sig rådhighet över viss egendom genom annan (bulvan), som rättsligen framstår såsom dess ägare, har därmed lämnats ett ganska fritt utrymme för rättstillämpningen att med utgångspunkt i den allmänna samfärdselns uppfattning om vad som är att betrakta som ett bulvanförhållande — särskilt då detsamma utnyttjas i illojalt syfte — bedöma de företeelser, som komma under prövning. Det synes också vara otvivelaktigt, att denna det föreslagna lagbudets egenskap att icke binda genom en utformad begreppsbestämning bäst är ägnad att låta rättstillämpningen komma till rätta med de kringgåenden, lagförslaget avser att bekämpa. I formellt hänseende vill lagrådet däremot ifrågasätta, huruvida det kan vara lämpligt att, på sätt i förslaget kan sägas hava skett, uppställa ett självständigt lagbud, som icke innehåller annat än ett förbud mot att på en viss väg kringgå gällande lag, och först i ett senare lagbud angiva den tvångsåtgärd, som blir följden av ett dylikt kringgående. En sammanarbetning synes böra ske av 1 §

och 2 § första stycket till en föreskrift att, om gällande förbud mot att förvärva eller behålla fast egendom på beskrivet sätt kringgås, domstol har att på åklagares talan förordna på sätt i nyssnämnda 2 § första stycket omförmäles. En dylik uppställning skulle ock lämna större frihet att företaga vissa jämkningar, vilka synas önskvärda, i fråga om beskrivningen på det illojala förfarande, som förslaget vill träffa. Det allmänna språkbruket begränsar icke beteckningarna »bulvan», »bulvanförhållande» till att avse endast fall, där det föreligger ett syfte att kringgå lagbestämmelser, och än mindre till fall, där fråga är just om de i förslaget åsyftade lagbuden. Det synes icke föreligga anledning att i strid häremot för lagspråkets del reservera samma beteckningar till att uteslutande gälla dessa sistnämnda fall. Vid beskrivningen på bulvanförhållandet har förslaget tagit sikte på bulvanens huvudmans åtgörande för dess uppkomst. Det synes dock lämpligare att taga utgångspunkten i bulvanens ställning. Karakteristiskt för bulvanförhållande måste ju anses vara, att det är i överensstämmelse med bulvanens egen avsikt med hans ägeställning, att egendomen skall kunna utnyttjas huvudsakligen för huvudmannens räkning. Om däremot någon, som ej blott formellt utan även i realiteten är ägare till fast egendom, nödgas på grund av det ekonomiska beroende av annan, i vilket han mot sin önskan råkat, tåla att denne begagnar sin makt till att utnyttja egendomen i sitt intresse, föreligger icke ett bulvanförhållande. Det kan icke anses befogat, att rättsordningen ingriper med en tvångsförsäljning mot en ägare, som befinner sig i sådan ställning. Detta är utan tvivel också förslagets ståndpunkt, men den skulle bliva tydligare uttryckt, om i beskrivningen av bulvanförhållandet det mera direkt framhävdes, att bulvanen i annans intresse upprätthåller ett yttre sken av att själv vara rättsägaren. Därvid kunde ock bortarbetas den lilla — låt vara rent formella — oegentlighet, som ligger däri att, ehuru beskrivningen i 1 § närmast avser bulvanförhållandets uppkomst, det i 2 § 1 stycket talas om ett befintligt bulvanförhållande, »varom i 1 § sägs». Ännu en fördel i redaktionellt hänseende skulle vidare vinnas, i det att orden »rättsligen framstår såsom ägare till egendomen» i 1 § kunde — om på annat sätt bleve angivet, att sken och verklighet ej motsvara varandra — utbytas mot ett uttryck, som uteslutande avsåge att, i närmare anslutning till svenskt lagspråk, beteckna bulvanens formella ägeställning, t. ex. »har fång till egendomen».

Redan i 2 § angives vilka organ som hava att företaga prövning, huruvida tvångsförsäljning skall äga rum. Vid sådant förhållande synes lämpligt att i paragrafens första stycke jämväl uttala, att det är på åklagares talan, domstolen har att upptaga ifrågavarande mål.

På grund av det anförda hemställer lagrådet, att bestämmelserna i förevarande paragrafer sammanföras i en paragraf, i vars första stycke föreskrives, att om det befinnes, att i lag stadgat förbud att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla fast egendom kringgås därigenom att den, som har fång till viss egendom, är bulvan för någon, mot vilken förbud, varom nyss sagts, är i fråga om egendomen gällande, i det att egendomen huvudsakligen innehaves för dennes räkning, domstol på talan av allmän åklagare förordnar på sätt i förslagets 2 § första stycket omförmäles.

Stadgandet i första punkten av 2 § andra stycket innefattar ej oväsentliga skärpningar av motsvarande bestämmelser i jordkommissionens år 1921 avgivna förslag. Vissa av dessa skärpningar anser sig lagrådet ej kunna förorda. Kommissionen hade föreslagit, att det skulle medgivas bulvanen en frist av sex månader, från det domstolens förordnande om försäljning vunnit laga kraft, för fastighetens frivilliga avyttrande, innan överexekutor ingrepe med förordnande om tvångsförsäljning. Denna frist har i förslaget fått helt bortfalla. Omedelbart efter det domstolens beslut vunnit laga kraft har överexekutor att företaga ärendet. Till stöd härför har departementschefen anfört, att ett rättsstridigt, straffbelagt förhållande genast borde upplösas, så snart dess tillvaro rättskraftigt fastslagits, och att för övrigt bulvanen och hans huvudman dessförinnan haft god tid på sig att genomföra en frivillig upplösning. Till frågan om bulvanförhållandets kriminalisering återkommer lagrådet vid 5 §. Oberoende av huru denna fråga bedömes, synas synnerligen goda skäl tala för den av jordkommissionen intagna ståndpunkten. Huruvida ett bulvanförhållande i det konkreta fallet verkligen föreligger, kan säkerligen ej sällan, även där fakta äro ostridiga, bliva föremål för olika meningar. Det är alltså lätt förklarligt, om kontrahenterna själva, intill dess dom fallit, mången gång skola uppriktigt vägra att vidkännas, att deras förhållande har denna innebörd; och helt naturligt måste ofta bulvanen vara mycket obenägen att under pågående rättegång utbjuda egendomen till salu, när han befarar, att en sådan åtgärd tolkas såsom ett erkännande av bulvanskapet. För övrigt kan, vid det förhållande att förslaget, för att tvångsförsäljning skall undgås, fordrar, att lagfart blivit sökt, innan överexekutor prövar frågan, tiden ändock bliva alltför knapp, när i vissa delar av landet ting hålles blott tre och i åtskilliga fall till och med blott två gånger årligen. Tänker man sig slutligen exempelvis det fall, att underrätt och hovrätt ogillat den förda talan om tvångsförsäljning, men att högsta instansens utslag, som genast har laga kraft, utfaller i motsatt riktning, framstår strängheten i förevarande stadgande särskilt tydligt. Därtill kommer, att man här onekligen rör sig på ett ömtåligt område. Med förslaget avses ju att stifta lag mot kringgående av annan lag — närmare bestämt av förbudsstadganden, vilkas direkta överträdande ej är kriminaliserat, utan hindras genom regler om ogiltighet eller civiltvång. Redan i denna den föreslagna lagstiftningens innebörd ligger en svaghet från rättsordningens synpunkt. Det har visat sig, att man icke lyckats att uppdraga gränsen mellan giltigt och ogiltigt, tillåtet och förbudet så, att förbudslagstiftningens syfte kunnat helt förverkligas, och man har då nödgats tillgripa den ovanliga och i och för sig icke särdeles lyckliga utvägen att mot ett förfarande, som håller sig inom det formellt tillåtnas gränser, inskrida med tvångsåtgärder, därest det vid fri prövning anses tillkommet för att gäcka lagens intentioner. Ett ytterligare svaghetsmoment ligger däri, att ifrågavarande förbud uppbäras av ett allmänt socialpolitiskt syfte, som visserligen kräver, att förbuden göras i stort sett effektiva, men ur vilket egen synpunkt en överträdelse eller ett kringgående i ett visst enskilt fall kan vara oskyldigt nog och än mera så te sig för uppfattningen även hos mången lojal medborgare. Ett så beskaffat sakläge synes innebära

en särskild maning att icke framgå med större våld än nöden kräver. Och det torde så mycket mindre vara någon verklig olägenhet förbunden med att medgiva ett halvt års frist för det konstaterade bulvanförhållandets upplösning, som enligt 4 § avverkningsförbud gäller, intill dess överexekutor prövat frågan om tvångsförsäljning.

Enligt lagrådets uppfattning bör ej heller den skärpning bibehållas, som i förslaget införts i det avseende att, enligt vad andra styckets stadganden innebära, underhandsförsäljning till den, som för att förvärva eller behålla egendomen måste kunna åberopa tillstånd eller särskilt godkännande, icke får föranleda uppskov med tvångsförsäljning, till dess det visat sig om tillstånd eller godkännande vinnes, utan det erfordras att vid prövningen hos överexekutor dylikt visas redan hava erhållits. Tvångsförsäljning skall enligt 3 § äga rum å exekutiv auktion. Enligt 6 § i den s. k. norrlandsförbudslagen den 4 maj 1906 och 6 § i lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. den 30 maj 1916 föreligger det alltså icke hinder för person eller sammanslutning, som avses i dessa lagar, att vid tvångsförsäljningen förvärva och i tre år behålla egendomen, utan villkor av tillstånd eller godkännande. Det synes vid sådant förhållande icke finnas anledning att genom en särskild bestämmelse betydligt försvåra ett förvärv under hand, vars bestånd, i vad på villkoret om tillstånd eller godkännande beror, i allt fall, jämlikt nyssnämnda lagar, inom helt kort tid blir föremål för prövning och avgörande. De i första punkten av förevarande stycke tillfogade orden »samt, i händelse — — — — — förvärvet blivit godkänt» torde alltså böra utgå.

Lagrådet hemställer, att 2 § andra stycket omarbetas i enlighet med de gjorda erinringarna.

4 §.

Lagrådet:

Jordkommissionens åberopade förslag av år 1920 innehöll ett på angivet sätt begränsat förbud att å egendomen avverka skog för annat ändamål än husbehov. I kommissionsförslaget av år 1921 lades i domstolens eller Konungens befallningshavandes hand att meddela sådant förbud, och därvid utsträcktes förbudet att omfatta även bortförande från egendomen av stråfoder. Med denna innebörd har stadgandet inlutit i det remitterade förslaget. För den vidtagna utvidgningen anföres icke i 1921 års förslag annan motivering än den, som kan framgå av ett uttalande att erfarenheten icke givit vid handen, att de missbruk av jordägarerätten, som förekommit vid spekulanters och jobbares förvärv av jordbruksfastigheter, varit riktade på ett otillbörligt utnyttjande av andra nyttigheter än skogsprodukter och stråfoder. Vad skogsprodukter angår, måste det från förslagets utgångspunkt anses ändamålsenligt och följdriktigt att, för den händelse bulvanförhållande finnes föreligga och upplösning därav således skall genomföras, söka bevara skogstillgången åt den nye ägaren. Men med avseende å stråfoder leder stadgandet icke till motsvarande resultat. Så snart försäljning av egendomen skett och auktionen vunnit laga kraft, inträder bulvanen eller hans huvudman i oinskränkt rätt att, såsom han finner för gott, förfoga över befint-

ligt stråfoder. Den effekt, som i fråga därom vinnes genom det föreslagna stadgandet, blir alltså, att stråfodret kvarhålls å fastigheten under tiden för domstolsförhandlingen och försäljningsproceduren. Även om därigenom tilläventyrs skulle i enstaka fall befrämjas ett utfodrande å egendomen av stråfodret, som utan förbudet skulle hava uteblivit, synes emellertid detta resultat vara alltför ringa för att man fördenskull må behöva i förslaget upptaga den vidlyftiga apparaten med stadganden om förbud, straff, beslag och förverkande. Lagrådet hemställer därför, att bestämmelsen om meddelande av förbud att från egendomen bortföra stråfoder, vilken bestämmelse för jordkommissionens del måhända tillkommit under intrycket av kristidens abnorma förhållanden å fodermarknaden, måtte utgå ur förslaget. Härav skulle föranledas ändringar även i 6, 7 och 8 §§. Särskilt beträffande 6 § skulle därigenom möjliggöras en i och för sig önskvärd förenkling av där meddelade stadganden.

Förslaget inskränker den tillåtna husbehovsavverkningen av skog till vad som må vara oundgängligt för egendomen. Liknande bestämmelse återfinnes väl i andra under senare tider tillkomna författningar, men det synes med skäl kunna ifrågasättas, om en sådan gradering av husbehovet lämpligen bör uppehållas. Även om en viss husbehovsförbrukning kan anses icke vara alldeles oundgänglig, torde den dock oftast komma fastigheten till godo på ett mera stadigvarande sätt. Vid tillämpningen kan bestämmelsen föranleda till svårigheter, likasom den kan vålla missförstånd vid tolkningen av andra föreskrifter, som icke innehålla motsvarande begränsning.

Med avseende å stadgandet i andra stycket andra punkten av 2 § torde i 4 § 1 mom. tredje stycket ordet »slutligen» böra såsom för vissa fall missvisande uteslutas ur förslaget.

5 §.

Lagrådet:

Varken i det under 1918 inom justitiedepartementet utarbetade förslaget eller i jordkommissionens förslag av år 1920 var själva bulvanförhållandet såsom sådant belagt med straff. Ansvarspåföljd skulle drabba enligt det förra förslaget underlåtenhet att verkställa däri föreskriven anmälan och enligt det senare överträdelse av det avverkningsförbud, som efter anhängiggörandet av talan om bulvanförhållandes upplösning skulle gälla, men i övrigt avsågs att allenast genom tvångsmedel av civil natur åvägabringa upplösning av ett konstaterat dylikt förhållande. I motiveringen till sistberörda förslag erinrade jordkommissionen, att av vissa myndigheter, som yttrat sig över 1918 års förslag, såsom den enklaste lösningen av förevarande lagstiftningsfråga förordats att med straff belägga den företeelse, mot vilken man ville ingripa, men jordkommissionen förklarade sig anse denna väg icke skola leda till målet. Skulle kriminalisering tillgripas, kunde nämligen, yttrade kommissionen, av lätt insedda skäl ansvarspåföljden icke knytas vid bulvanförhållandet såsom sådant, utan vid den handling, varigenom bulvanförhållandet upprättats. Då å en straffbestämelse givetvis icke kunde förlänas retroaktiv verkan, skulle följden bliva, att alla bulvanförhållanden, som tillkommit innan lagen trätt i kraft, fölle utom

densammnas räckvidd. En i och för sig tänkbar anordning att beträffande äldre bulvanförhållanden stadga skyldighet att inom viss tid upplösa desamma och belägga underlåtenhet att uppfylla denna förpliktelse med straff, ansåge kommissionen av flera skäl icke vara att förorda. Kommissionens uttalande i denna del var enhälligt.

I sitt den 15 december 1921 avgivna förslag till lag med bestämmelser angående rätt att förvärva och besitta fast egendom hade emellertid jordkommissionen intagit en annan ståndpunkt och föreslog nu bulvanförhållandets kriminalisering vad anginge såväl bulvanen som hans huvudman. Ur legislativ synpunkt ansåg kommissionen intet hinder föreligga att med straff belägga ett sådant förfarande som kringgående av gällande lagar genom användande av bulvan, och de bestämmelser, som uppställdes för att förhindra ett sådant kringgående, skulle enligt kommissionens åsikt otvivelaktigt härigenom avsevärt vinna i effektivitet. En reservant inom kommissionen uttalade betänkligheter mot kommissionens förslag i denna del, dock endast ur den synpunkten att det kunde befaras, att genom kriminaliseringen domstolarnas krav på full bevisning skulle komma att skärpas och effektiviteten av förslaget härigenom äventyras.

Det nu remitterade förslaget innebär beträffande frågan om bulvanförhållandets kriminalisering en anslutning till jordkommissionens senaste förslag. I ett avseende kan det till och med anses gå i viss mån längre än detta. I överensstämmelse med sitt förslag till definition å bulvanförhållandet ansåg nämligen kommissionen straffbarheten icke böra anknytas enbart till den överenskommelse, parterna ingått om grundande av ett bulvanförhållande, utan inträda först då bulvanförhållandet praktiskt genomförts, d. v. s. i och med det att bulvanens huvudman börjat utöva en ägares rådighet över fastigheten i fråga. Enligt det remitterade förslaget åter skall bulvanförhållande anses tillkommet redan när förhållandet beträffande fastigheten genom uttrycklig eller tyst överenskommelse ordnats mellan huvudmannen och bulvanen, oavsett om den förre ännu börjat utöva avsedd rådighet över fastigheten. I följd härav skall således enligt det remitterade förslaget straffbarheten inträda på ett något tidigare stadium än enligt kommissionens förslag.

Lagrådet har redan ovan under 1 och 2 §§ framhållit vissa med denna lagstiftnings egenartade karaktär sammanhängande synpunkter, vilka innebära en särskild maning att å förevarande lagstiftningsområde framgå med försiktighet. Vad lagrådet där uttalat i fråga om förutsättningarna för användandet av det civila tvångsmedel, som i form av fastighetens exekutiva försäljning skulle stå till buds, äger uppenbarligen och i än högre grad tillämplighet även i avseende å det tvångsmedel, som jämlikt denna paragraf är avsett att komma till stånd genom bulvanförhållandets kriminalisering, och de betänkligheter, som härutinnan möta, äro enligt lagrådets åsikt av den betydelse, att lagrådet anser sig böra bestämt avstyrka förslaget i denna del. Vål må det vara sant, att ur rättsprincipiell synpunkt något ovillkorligt hinder icke kan anses möta att med straff belägga sådant kringgående av gällande förbud att förvärva och

behålla fast egendom, varom här är fråga, åtminstone såvitt angår bulvanförhållanden, som kunna uppstå efter det en lagstiftning av angiven beskaffenhet kommit till stånd. En annan sak är emellertid, om en sådan lagstiftningsåtgärd lämpligen bör vidtagas. Redan de stora svårigheter, som under detta lagstiftningsarbetes fortgång visat sig föreligga, då det gällt att söka fastställa en definition å de företeelser, mot vilka man velat genom lagstiftningen ingripa, tala emot att nu skrida till kriminalisering. För övrigt innebär ju den föreslagna tvångsförsäljningen ensamt för sig ett — låt vara av förhållandena, sådana de trots gällande förbudslagstiftning på vissa håll utvecklats sig, påkallat — så kraftigt ingrepp på ett område, som i allt fall åtminstone formellt är ordnat i överensstämmelse med gällande lag, att man torde skäligen böra för närvarande låta härvid bero. Först om det skulle visa sig, att man ej enbart på denna väg kan hindra kringgåendet av förbudslagstiftningen, synes det vara anledning tillgripa kriminalisering såsom ett yttersta medel för motverkande av uppkomsten av bulvanförhållanden på ifrågavarande område. I rak motsats häremot innebär förslaget, att straffbarhet kvarstår även efter bulvanförhållandes frivilliga upplösning.

Lagrådet hemställer alltså, att 1 mom. i denna paragraf måtte utgå. Bifalles denna hemställan, följer därav naturligtvis, att den föreslagna övergångsbestämmelsen likaledes bör uteslutas. Därjämte torde i detta fall erfordras någon jämkning av ordalagen i 12 § första stycket.

I 2 mom. belägges med straff överträdelse av förbud, som meddelats enligt 4 §. Förslaget innehåller ingen föreskrift om delgivning av dylikt förbud, vilket ju skulle gälla icke blott bulvanen och hans huvudman utan även tredje man, som t. ex. fått avverkningsrätt åt sig upplåten. Det måste emellertid antagas vara förslagets mening, att straff enligt detta moment skulle kunna ådömas endast i fall den tilltalade visas hava haft kännedom om förbudet. Till förebyggande av allt missförstånd härutinnan synes ett förtydligande tillägg till stadgandet böra ske.

7 §.

Lagrådet:

Beträffande försäljning av förbrutet virke och stråfoder heter det i första punkten av denna paragraf, att de »skola av åklagaren säljas å offentlig auktion, så kungjord som om auktion å utmätt lös egendom är stadgat». Emellertid givas i utsökningslagen olika regler för dylik auktions kungörande, beroende på den utmäta egendomens beskaffenhet av lösören, fordran eller rättighet eller fartyg och gods i fartyg. Det är tydligen bestämmelserna för lösöreauktion, som med hänvisningen åsyftas. Rörande förfarandet vid auktionen och auktionsvillkoren innehåller paragrafen inga uttryckliga bestämmelser, men uppenbarligen avses, att även i dessa delar utsökningslagens stadganden skola tillämpas. I båda de nu anmärkta avseendena synes full tydlighet stå att vinna genom att ovan återgivna bestämmelse i paragrafens första punkt utbytes mot ett stadgande, att det förbrutna skall av åklagaren säljas i den ord-

ning, som om utmäta lösören stadgas (jfr 130 § utsökningslagen). Därigenom skulle ock den i följande punkt förekommande hänvisningen att »godset skall säljas i den ordning nyss sagts» erhålla en bättre motsvarighet.

9 §.

Lagrådet:

Inom jordkommissionen har vid dess år 1921 avgivna betänkande den mening reservationvis framförts, att det borde ankomma på Konungens befallningshavande att bestämma om väckande av talan i mål om bulvanskap, i likhet med vad kommissionen föreslagit för annat närbesläktat fall, varom nu ej är fråga. Såsom skäl härför anförde reservanterna huvudsakligen, att mål om bulvanskap med all sannolikhet torde bliva av både svårlöst och ömtålig beskaffenhet samt att desamma, enligt vad förslaget syntes förutsätta, i allmänhet komme att bliva föremål för behandling hos befallningshavanden, innan talan anhängiggjordes. Kommissionens majoritet har däremot ansett sådana särskilda omständigheter icke i dylikt mål vara för handen, att det borde förbehållas befallningshavanden att besluta om åtal, vartill komme att, då såsom i förevarande fall ansvar kunde komma att ådömas, inskränkning i den allmän åklagare tillkommande talerätt icke borde ifrågakomma annat än i alldeles särskilda undantagsfall.

Remitterade förslaget står i denna del i överensstämmelse med kommissionens. Det synes dock med skäl kunna ifrågasättas, om ej åt Konungens befallningshavande bör överlämnas att besluta rörande anhängiggörande av talan om bulvanförhållande. Därest, såsom lagrådet förut hemställt, ansvar icke stadgas för den, som inlåter sig i bulvanförhållande, förfaller den av kommissionen sist anförda betänkligheten. För övrigt må det erinras, att i åtskilliga andra författningar rätten att besluta om åtal förbehållits överordnad myndighet, även där fråga är om ansvar. Bortsett härifrån, synes emellertid ej minst med hänsyn till de vaga bestämmelser, som i förslagets text kunnat givas rörande förhandenvaron av bulvanförhållande, och det omdöme, som kräves för ett rätt bedömande av fråga om ett kringgående av lag ägt rum eller icke, allmänna åklagaren ej alltid kunna förväntas vara vuxen att härvidlag träffa ett riktigt avgörande. Enhetligheten i bedömandet måste ock onekligen vinna på, att prövningen i fråga om ett helt län förenas å samma hand. Man synes med fog kunna även i avseende å nu ifrågavarande mål tillämpa vad kommissionen själv yttrar beträffande ovan antydda närbesläktade mål eller att genom den föreslagna anordningen — att det ankommer på Konungens befallningshavande att besluta om talans anhängiggörande — vinnes trygghet, såväl att talan icke anställs med mindre verkliga skäl därtill föreligga som ock att, då fastighetsinnehav i strid med lagens anda och mening äger rum, detta icke lämnas opåtalat.

Lagrådet hemställer fördenskull, att i sista punkten av denna paragraf måtte stadgas, att Konungens befallningshavande, då talan om bulvanförhållande finnes böra anställas, har att förordna allmänna åklagaren i orten eller, där så anses lämpligt, särskild åklagare att anhängiggöra och utföra denna talan.

11 §.

Lagrådet:

Såsom jämväl av jordkommissionen i dess år 1921 avgivna betänkande framhållits, saknas i vår lag allmängiltiga bestämmelser angående parts s. k. editionsplikt, eller skyldigheten för part att på yrkande av motparten eller där-
förutan enligt domstolens föreläggande i rättegången förete handling, som par-
ten innehar och varav man förväntar att vinna upplysningar i målet. Ej hel-
ler i speciella författningar återfinnas i detta avseende några stadganden annat
än rent undantagsvis, såsom i förordningen angående handelsböcker m. m. den 4
maj 1855. De förslag att i lagen införa allmänna rättsregler i detta hänseende,
som under senare årtiondena framkommit, hava heller icke lett till något po-
sitivt resultat, ehuru väl delade meningar knappast gjort sig gällande rörande
lämpligheten och den principiellt riktiga innebörden av vad sålunda föreslagits.
I detta sakläge möter det vissa betänkligheter att inom nu förevarande speciella
lagstiftningsområde införa en dylik processrättslig regel. Man kunde nämli-
gen befara, att rättstillämpningen därvid skulle föranledas till icke avsedda
och icke önskvärda slutsatser i fråga om vad i andra mål i förevarande avseen-
de må gälla — en farhåga, som även jordkommissionen i viss mån delat.

Dessa betänkligheter vinna betydligt i styrka, då det enligt förslaget gäller
mål, i vilka straffpåföljd hotar den, mot vilken föreläggandet skulle rikta sig.
Tilltalad i brottmål anses eljest icke pliktig att positivt bidra till fullstän-
digande av den mot honom förebragta bevisningen. Detta skulle dock kunna
sagas bliva förhållandet, om han kunde tvingas att i målet förete en handling,
vars innehåll för honom vore eller kunde synas vara besvärande. I viss mån
har tydligen denna synpunkt ock utövat inverkan på förslagets innehåll. Be-
träffande påföljden vid uraktlåtenhet att ställa sig domstolens föreläggande till
efterrättelse har nämligen jordkommissionen — och häri avser förslaget ej att
innebära någon saklig ändring — funnit sig, med hänsyn till dessa måls brott-
målsnatur, icke böra medgiva rätt för domstolen att förelägga svaranden vid
vite att förete handlingar. Direkt stadgande att vite ej må utsättas saknas
emellertid såväl i kommissionens förslag som i remitterade förslaget, däri även
uteslutits den antydning om påföljden, som må ligga i det förra förslagets be-
stämmelse, att domstolen ägde pröva, vilken verkan såsom bevis må tilläggas
uraktlåtenhet att ställa sig föreläggande till efterrättelse. Oaktat det således
är förslagets mening, att i mål av förevarande beskaffenhet vite icke i något
fall skulle kunna användas som tvångsmedel, synes det dock med skäl kunna
ifrågasättas, om ej vid lagbudets tystnad domstolarna skulle, åtminstone i mål,
där ansvarstalan icke föres, kunna anse sig på grund av det allmänna stadgan-
det i 24 kap. 1 § rättegångsbalken befogade att då part enligt förevarande para-
graf förelägges att ingiva handlingar stadga vite för underlåtet fullgörande.

Lagrådet, som förut hemställt om borttagande ur förslaget av ansvarsbestäm-
melsen i 5 § 1 mom., finner sig, under förutsättning att så sker och att bulvan-
förhållande således icke kommer att kunna föranleda till straff, oaktat ovan
först uttalade betänkligheter ej böra avstyrka, att i denna lag införes stadgande

om editionsplikt av nu föreslaget innehåll, och vill under enahanda förutsättning ifrågasätta, om ej tillägg borde ske därom, att vite må, där så finnes nödigt, av domstolen föreläggas parten. Skulle åter berörda straffstadgande i förslaget komma att i förslaget kvarstå, finner lagrådet på ovan anförda grunder stadgandet om editionsplikten icke böra bibehållas utan helt och hållet utgå. Då i sådant fall ansvarstalan, om ock ej redan väckt, när som helst kan upptagas, måhända just med föranledande av innehållet i den företedda handlingen, lära skilda regler för olika mål ej låta sig uppställa.

Övergångsbestämmelsen.

Lagrådet:

Såsom vid 5 § erinrats, medför naturligtvis ett iakttagande av vad mot den i 1 mom. nämnda paragraf föreslagna straffbestämmelsen anmärkts, att vad i övergångsbestämmelsen föreslås i fråga om straff för ett redan före lagens ikraftträdande grundlagt och efter denna tid fortsatt bulvanförhållande måste bortfalla. Bibehålles åter straffbudet i 5 § 1 mom. för den, som brukar eller låter bruka sig såsom bulvan i förslagens mening, synes det icke kunna förnekas, att den i övergångsbestämmelsen antagna grundsatsen låter ur följdriktighetens synpunkt försvara sig, om än den tagna konsekvensen är ägnad att ytterligare öka betänkligheterna mot kriminalisering av förfarandet överhuvud. Såsom icke väl förenliga med billighetens fordringar framstå dock enligt lagrådets uppfattning de skärpningar av jordkommissionens förslag, som vidtagits. Särskilt synes det hårt, att där kontrahenterna — som själva anse bulvanförhållande ej föreligga — efter instämning till domstol oförbehållsamt för domstolen framlägga sitt förhållande till den ifrågavarande egendomen, de lika fullt, enär rättegången ej avslutats förrän efter det sexmånadersfristen utlupit och alltså utslag, varigenom bulvanförhållande förklaras föreligga, först senare meddelas, bliva underkastade ovillkorligt straffansvar.

Om tvångsupplösning enligt 2 och 3 §§ av ett före lagens ikraftträdande grundlagt bulvanförhållande innehåller övergångsbestämmelsen intet stadgande. Innebörden härav skall enligt departementschefens uttalande vara, att åtgärd för dylik opplösning kan omedelbart vidtagas genom stämning till domstol. Vidtages ändring i beskrivningen å bulvanförhållande i den riktning, lagrådet vid 1 § förordat, framgår ock denna innebörd utan vidare. Men om, såsom i förslaget — medan straffbestämmelsen i 5 § 1 mom. är knuten till att någon brukar bulvan eller låter bruka sig såsom bulvan — det förbud, som i 1 § gives, och vars överträdande väl måste antagas vara förutsättning för det i följande paragrafer påbudna inskridandet med civiltvång, efter ordalydelsen är riktat mot bulvanförhållandets grundläggande, framgår det icke lika tydligt, att jämväl ett bulvanförhållande, som grundlagts på en tid, då förbud däremot icke var gällande, är avsett att träffas av den i lagen föreskrivna tvångsåtgärden. Bibehålles förslagens lydelse av 1 §, synes därför ett förtydligande stadgande i ämnet böra givas i övergångsbestämmelsen.

Tveksamt kan vara, huruvida den ståndpunkt, förslaget, enligt vad nyss nämnts, avser att innebära i förevarande avseende, icke är alltför sträng. Med hänsyn till att omkring ett halvt år kan antagas komma att förflyta, om förslaget upphöjes till lag, emellan dennas utfärdande och ikraftträdande, och under förutsättning, att den vid 2 § gjorda hemställan om ett halvt års frist emellan lagakraftvinnande av domstols beslut om tvångsupplösning och över-exekutors prövning av verkställighetsfrågan vinner beaktande, synes förslaget i förevarande punkt, vad realiteten angår, icke böra föranleda någon erinran.

Ur protokollet:

A. V. Stenkula.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 mars 1925.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Nothin anmäler lagrådets den 19 mars 1925 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 20 februari 1925 remitterade förslaget till lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets utlåtande anför föredraganden:

1 §.

»I enlighet med lagrådets hemställan hava 1 och 2 §§ i det remitterade förslaget sammanförts i en paragraf och har i densamma bulvanförhållandet blivit beskrivet på sätt lagrådet föreslagit. Därjämte har i paragrafen, i enlighet med lagrådets hemställan, uttryckligen utsagts, att domstols förordnande skall ske på talan av allmän åklagare.

Lagrådet har hemställt, att det skulle medgivas kontrahenterna en frist av sex månader, från det domstolens förordnande om försäljning vunnit laga kraft, för fastighetens frivilliga avyttrande, innan överexekutor skulle äga ingripa med förordnande om tvångsförsäljning, och har lagrådet såsom skäl härför huvudsakligen anfört, att det ej sällan, intill dess dom fallit, torde för kontrahenterna själva vara vanskligt att avgöra huruvida bulvanförhållande förelåge. Med hänsyn därtill att domstol ej lärer meddela förordnande om fastighets tvångsförsäljning i andra fall än då det bör framstå klart för kontrahenterna själva, att bulvanförhållande föreligger, har jag ej ansett mig böra biträda lagrådets hemställan i denna del.

Lagrådets hemställan, att orden 'samt, i händelse — — — förvärvet blivit godkänt' måtte utgå, har jag ansett mig böra beakta.

3 §.

Lagrådet har vid 4 § i det remitterade förslaget hemställt, att bestämmelsen om meddelande av förbud att från egendom bortföra stråfoder måtte utgå ur förslaget, och har lagrådet såsom stöd härför särskilt framhållit, att så snart försäljning av egendomen skett och auktionen vunnit laga kraft, bulvanen eller hans huvudman inträdde i oinskränkt rätt att, såsom han funne för gott, förfoga över befintligt stråfoder samt att, även om genom strå-

fodrets kvarhållande å egendomen tilläventyrs skulle i enstaka fall befrämjas ett utfodrande å egendomen av stråfodret, som utan förbudet skulle hava utblivit, detta resultat syntes alltför ringa för att man fördenskull skulle behöva i förslaget upptaga den vidlyftiga apparaten med stadganden om förbud, straff, beslag och förverkande.

Vad lagrådet sålunda hemställt har jag ej ansett mig böra biträda. Det måste nämligen ligga synnerlig vikt däruppå, att bulvanen och hans huvudman icke skola äga tillfälle att, med anledning av ett väckt yrkande om bulvanförhållandets upplösning genom egendomens tvångsförsäljning, kunna till skada för jordbruket å egendomen skyndsamt realisera de av egendomens tillgångar, som därtill bäst ägna sig, därvid man på sätt jordkommissionen antagit i främsta rummet läser hava att fästa sin uppmärksamhet på egendomens tillgångar i skog och stråfoder. Även om, på sätt lagrådet framhållit, bulvanen eller hans huvudman, sedan auktionen vunnit laga kraft, äga fritt föfoga över å egendomen befintligt stråfoder, bör man icke förringa betydelsen därav att under hela den måhända till ett eller annat år uppgående tiden dessförinnan egendomen ej kunnat berövas sin tillgång på stråfoder, varjämte stråfodrets förefintlighet å egendomen vid dess försäljning läser göra det förmånligast för bulvanen eller hans huvudman att söka få egendomens köpare att tillhandla sig jämväl stråfodret.

Vad lagrådet i övrigt anmärkt vid 4 § i det remitterade förslaget har jag ansett böra iakttagas.

Med anledning av de starka betänkligheter, som inom lagrådet yppats mot kriminalisering av bulvanförhållandet, har jag ansett mig böra om än med tvekan ur förslaget utesluta bestämmelserna därom. Skulle det emellertid visa sig, att man ej kan hindra kringgående av lagstiftning, avseende inskränkning i rätten att förvärva fast egendom, genom att i de fall, då bulvanförhållande visas föreligga, stadga allenast tvångsförsäljning av egendomen, torde till förnyat övervägande få upptagas frågan, huruvida icke kriminalisering av bulvanförhållandet är det lämpligaste medlet att söka förebygga dylikt kringgående.

Lagrådets anmärkning beträffande 5 § 2 mom. i det remitterade förslaget har föranlett ändring i förevarande paragraf.

Vad lagrådet erinrat vid 7 § i det remitterade förslaget har blivit iakttaget.

Lagrådet har vid 9 § i det remitterade förslaget hemställt om ett tillägg av innebörd, att åt Konungens befallningshavande borde överlämnas att besluta rörande anhängiggörande av talan om bulvanförhållande.

Vad lagrådet sålunda hemställt har jag ej ansett mig böra biträda. Genom att Konungens befallningshavande enligt förslaget har att ägna särskild uppmärksamhet däråt, att inom länet förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade, har Konungens befallningshavande erhållit särskild anledning att övervaka underlydande åklagares utförande av talan angående bulvanförhållanden. Att i ändamål att vinna större enhetlighet beröva de under-

4 §.

6 §.

8 §.

lydande åklagarna all talerätt läser icke vara erforderligt. Däremot skulle en sådan åtgärd kunna medföra antingen onödig omgång, därest befallningshavanden skulle upplysningsvis höra de blivande vittnena i rättegången, eller ock en schablonmässig handläggning hos befallningshavandena, vilka icke hava samma kännedom om lokala förhållanden och personer som de olika åklagarna ute i bygderna.

10 §. Med anledning av lagrådets erinran vid 11 § i det remitterade förslaget har ett tillägg gjorts därom, att vite må, där så finnes nödigt, av domstolen föreläggas svaranden.

På grund av att kriminalisering av bulvanförhållandet uteslutits, har övergångsbestämmelsen bortfallit.

I redaktionellt hänseende hava mindre jämkningar vidtagits i vissa paragrafer.»

Föredraganden uppläser härefter det enligt med vad sålunda anförts omarbetade förslaget till *lag om bulvanförhållande i fråga om fast egendom* samt hemställer, att förslaget måtte, jämlikt 87 § regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen täckes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skall till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Arvid Torold.